

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE COVID-19 FOBİSİ İLE DÜŞÜNCE-EYLEM
KAYNAŞMASI VE GÖZLERDEN ZİHİN OKUMA BECERİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ash ATICI

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı

EYLÜL/2021

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE COVID-19 FOBİSİ İLE DÜŞÜNCE-EYLEM
KAYNAŞMASI VE GÖZLERDEN ZİHİN OKUMA BECERİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ash ATICI
(Y1912.481027)**

**Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mesut YAVUZ

EYLÜL/2021

ONAYFORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Lise Öğrencilerinde COVID-19 Fobisi ile Düşünce-Eylem Kaynaşması ve Gözlerden Zihin Okuma Yetisinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../2021)

Aslı ATICI

ÖNSÖZ

Yapmış olduğum araştırmanın başından sonuna kadar her bir aşamasında, bu alandaki engin bilgileri ve tecrübeleri ile bana yol gösteren Doç. Dr. Öğr. Üyesi Mesut YAVUZ hocam başta olmak üzere akademik hayatım boyunca bana katkı sağlamış tüm hocalarıma; tez sürecim boyunca gerek motivasyonel gerek akademik anlamda bana her zaman destek olan biricik meslektaşım Klinik Psikolog Şeyma KAİM ve tüm arkadaşlarıma; beni her zaman her şekilde destekleyen anneannem Nezahat ULUSOY, babam Turgay ATICI ve annem Aylin ATICI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Eylül, 2021

Aslı ATICI

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE COVID-19 FOBİSİ İLE DÜŞÜNCE-EYLEM KAYNAŞMASI VE GÖZLERDEN ZİHİN OKUMA BECERİSİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

2019 yılı sonunda ortaya çıkan Koronavirüs-19 salgını, bireylerin hayatını sosyal ve ekonomik açıdan etkilediği kadar psikolojik açıdan da olumsuz yönde etkilemiştir. Ortaya çıkan olumsuz psikolojik etkilerin araştırılmasına katkı sağlamak amacı ile bu araştırmada lise öğrencilerindeki COVID-19 fobisi ile düşünce eylem kaynaşması ve gözlerden zihin okuma yetisi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya, Ankara ilinde yer alan 4 devlet lisesi ve 1 özel lisede eğitim gören 15 ile 17 yaş aralığındaki toplamda 632 lise öğrencisi katılım göstermiştir. Araştırma kapsamında bu öğrencilere Koronavirüs-19 Fobi Ölçeği, Gözlerden Zihin Okuma Testinin Çocuk Formu ve Düşünce Eylem Kaynaşmasının Çocuk Formu uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde; Bağımsız Örneklem T Testi, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Testi, Tek Yönlü ANOVA Testi ve Çok Değişkenli Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır. Gerçekleştirilen analizler için IBM SPSS 25 programı kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, koronavirüs-19 fobi düzeyi ile düşünce eylem kaynaşması düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Diğer yandan, öğrencilerin gözlerden zihin okuma yetisi ile koronavirüs-19 fobi düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunlara ek olarak, regresyon analizinden elde edilen sonuca göre ise düşünce eylem kaynaşmasını ölçen testin alt boyutlarından biri olan Kendilik boyutunun lise öğrencilerindeki koronavirüs-19 fobi düzeyini yordadığı belirlenmiştir. Bu kapsamda, gelecekte yapılacak koronavirüs-19 fobisine ait klinik müdahalelerde ergenlerdeki düşünce eylem kaynaşma seviyesinin göz önünde bulundurulmasının müdahalenin gidişatında önem taşıyabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs-19, Koronafobi, Ergenlik, Düşünce Eylem Kaynaşması, Gözlerden Zihin Okuma

INVESTIGATION OF RELATIONSHIP BETWEEN PHOBIA OF COVID-19 AND THOUGHT-ACTION FUSION, ABILITY OF READING MIND IN THE EYES IN HIGH SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

The Coronavirus-19 outbreak, which emerged at the end of 2019, had a socially, economically and also psychologically negative impact on individuals' life. In order to contribute to literature of this negative psychological effects, this study aimed to examine the relationship between COVID-19 phobia and thought action fusion, ability of reading mind in the eyes in high school students. The sample of the study included 632 high school students who are studying in state and private high school in Ankara. Also, participants' ages range from 15 to 17 years old. Coronavirus-19 Phobia Scale, Child Form of Mind Reading Test and Child Form of Thought Action Fusion Test were implemented to high school students in scope of the study. In the analysis of the study, Independent Sample T Test, Pearson Product Moment Correlation Test, One-Way ANOVA and Multivariate Linear Regression Analysis were applied. The program of IBM SPSS 25 was used for the analyzes. Conclusion of the study, it was observed that there was a significant relationship between coronavirus-19 phobia level and thought action fusion levels. On the other part, there is no significant relationship between the students' ability of reading mind in the eyes and their COVID-19 phobia level. In addition, result that obtained from the regression analysis, shows that the subscale of Self, which is subscale of thought action fusion child form, predicted the level of COVID-19 phobia in high school students. In this context, it is thought that working with thought action fusion can facilitate the treatment of coronavirus-19 phobia in adolescents.

Key Words: Coronavirus-19, Coronaphobia, Adolescence, Thought Action Fusion, Ability of Reading Mind in The Eyes

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
I. GİRİŞ	1
A. Konu	1
B. Amaç ve Önem	4
C. Araştırmanın Hipotezleri	5
1. Temel Hipotez.....	5
2. Alt Hipotezler.....	5
D. Araştırmanın Sayıltıları	6
E. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
F. Araştırmanın Güçlü Yönleri	6
G. Temel Kavramlar	7
II. KURAMSAL ÇERÇEVE ve LİTERATÜR.....	8
A. Özgül Fobi	8
1. Özgül Fobinin Tanımı.....	9
2. Özgül Fobinin Tanı Ölçütleri.....	9

a. Özgül fobinin DSM tanılması.....	10
b. Özgül fobinin ICD tanılması	11
3. Özgül Fobi Alt Tipleri	12
4. Özgül Fobinin Epidemiyolojisi.....	12
5. COVID-19 Fobisi Tanımı	13
B. Sağlık Kaygısı.....	15
1. Sağlık Kaygısı Tanımı ve Nedenleri.....	15
2. Sağlık Kaygısının COVID-19 Fobisi ile İlişkisi.....	17
C. Düşünce-Eylem Kaynaşması	18
1. Düşünce Eylem Kaynaşması Tanımı ve Alt Boyutları	18
2. Ergenlerde Düşünce-Eylem Kaynaşması.....	19
D. Zihin Kuramı	20
1. Zihin Kuramı Tanımı	21
2. Zihin Kuramının Gelişimi.....	22
3. Zihin Kuramına İlişkin Tanımlar	23
III. BULGULAR	25
A. Demografik Bilgilerin Betimlenmesi	25
B. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Cronbach Alfa Değerlerinin İncelenmesi.	27
C. Ölçek Puanları ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	28
D. Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesi	30
E. Ölçek Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi	33
F. Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre İncelenmesi	34
G. Koronavirüs-19 Fobi Düzeyini Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi	37
IV. TARTIŞMA	39
V. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	45
KAYNAKÇA	47

EKLER.....	59
ÖZGEÇMİŞ.....	72

KISALTMALAR

- APA** : American Psychology Association
- COVID-19** : Koronavirüs-19
- CP19-S** : COVID-19 Phobia Scale
- DEK** : Düşünce Eylem Kaynaşması
- DSM** : The Diognastic and Statistical Manual of Mental Disorders
- GZÖT_ÇF** : Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu
- ICD** : International Statistical Classification of Diseases and Related
Health Problems
- TAFIC** : Thought Action Fusion Inventory for Children
- WHO** : World Health Organization

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.	Yaşa Göre Zihin Kuramı Gelişimi.....	23
Çizelge 2.	Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sınıfa Göre Dağılımı	25
Çizelge 3.	Katılımcıların Kardeş Sayısı Dağılımı.....	26
Çizelge 4.	Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarının Dağılımı	26
Çizelge 5.	Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılımı	27
Çizelge 6.	Ölçekler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Pearson Korrelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	29
Çizelge 7.	Cinsiyetler Arası Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırması.....	31
Çizelge 8.	Sınıf Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırması	33
Çizelge 9.	Yaş Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırması	35
Çizelge 10.	Yaş Değişkenine Göre TAFIC Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırması	36
Çizelge 11.	Değişkenlere İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Katsayıları	38
Çizelge 12.	Koronavirüs-19 Fobisini Yordayan Değişkenlerin Çoklu Regresyon Analizi	38

I. GİRİŞ

A. Konu

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 1986'da yayınladığı tanıma göre sağlık, "Yaşamın amacı değil, günlük yaşam için bir kaynaktır. Sağlık, fiziksel kapasitelerin yanı sıra sosyal ve kişisel kaynakları vurgulayan pozitif bir kavramdır." WHO'nun bu tanımına paralel olarak Engel (1977) yaygın olarak kabul edilen 'Medikal Model' yerine 'Biyopsikososyal Modeli' ortaya atmıştır. Biyopsikososyal Modele göre, bireylerin sağlıklı olup olmadığı biyolojik, psikolojik ve sosyal olmak üzere bu üç boyutun birbirileri ile olan etkileşimi sonucunda belirlenebilmektedir (Engel, 1977). Biyolojik ya da fiziksel iyilik hali kadar psikolojik iyilik halinin de önemini vurgulayan bu iki yaklaşım göstermiştir ki bireyin sağlıklı kalabilmesi için psikolojik ruh hali de büyük ölçüde önem arz etmektedir. Bu kapsamda Koronavirüs-19 yani COVID-19 pandemisi boyunca bireylerin enfekte olup olmaması kadar pandeminin ortaya çıkardığı psikolojik ve sosyal sorunların da bireylerin iyilik hali üzerinde önemli ölçüde etkilerinin olduğu düşünülmektedir (Bekaroğlu ve Yılmaz, 2020).

Tarih boyunca, tüm dünya üzerinde büyük etkileri gözlemlenen salgın hastalıklar arasında olan SARS ve Ebola üzerine birçok araştırma yürütülmüştür. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki yaşanan pandemi süreçlerinde, salgın süresinin belirsizliğinin psikolojik sağlık üzerindeki etkisi, hastalığın fiziksel etkilerine göre bireyleri daha fazla etkilemektedir (Joshi, vd., 2020). Ek olarak, kişilerin hissettikleri ölüm korkusu, enfekte olan kişilerin ölümlerine tanıklık etmeleri ve sevdiklerini kaybetmekten dolayı yas sürecinin pandemi sürecine eşlik etmesi bu hastalıkların travmatik hastalıklar olarak nitelendirilmesine de yol açmaktadır (Van Bortel vd., 2016).

Buna paralel olarak 2019 yılı sonu ortaya çıkan ve dünyayı olumsuz yönde etkileyen COVID-19 salgınının psikososyal etkileri ile ilgili yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmaktadır (Jiao, vd., 2020; Zhou, vd.,

2020; Li, vd., 2020). Pandemi süresi boyunca kişilerin karantina adı altında kendi izolasyonunu sağlamaları ve bu izolasyon sürecinin uzaması kişilerde yoğun kaygıya yol açabilmektedir. Kaygının yanı sıra birçok kişide depresyon ve travma-sonrası stres bozukluğunun da görüldüğü belirtilmektedir (Sockalingam, vd., 2020). Buna ek olarak, Reardon (2010) yaptığı araştırmada salgınlar sebebiyle psikolojik olarak etkilenen insan sayısının fiziksel olarak etkilenen yani enfekte olan insan sayısından daha yüksek olabileceğini ifade etmektedir (Bekaroğlu ve Yılmaz, 2020).

Bu salgının yayılmasını önlemek amacıyla uygulanan izolasyon kapsamında okulların tatil edilmesi, toplumun büyük bir çoğunluğunu oluşturan ergenler ve çocuklar için bazı psikolojik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu süreçte ergenlerin, kendilerinin veya sevdiklerinin enfekte olabilmelerine yönelik kaygı hissetmelerinin yanı sıra, okul ortamında arkadaşları ya da öğretmenlerinden elde ettikleri sosyal desteğin de kaybolması izolasyon sürecinin ergenler üzerindeki önemli etkileri arasında gösterilmektedir (Şahbudak ve İnal Emiroğlu, 2020).

Bu duruma ek olarak, izolasyon kapsamında ergenlerin tüm gününü evde geçiriyor olmasının, dolaylı yoldan ebeveynleri de etkilediği belirtilmektedir. Aile içi sosyal iletişimin artması ve bu durumdan kaynaklı olarak olası kişilerarası anlaşmazlıkların yaşanması hem ebeveynleri hem de ergenleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Diğer yandan, psikolojik açıdan sağlıklı olmayan ebeveynleri bulunan ergenlerin psikolojik durumunun olumsuz yönde etkilenebildiği belirtilmektedir (Küçük Biçer ve İlhan, 2020).

Jiao ve arkadaşları (2020), yürüttükleri araştırmada COVID-19 salgınının ergenler ve çocuklar üzerinde yarattığı psikolojik ve davranışsal tepkileri araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonuçları göstermiştir ki katılım sağlayan çocuk ve ergenlerde, COVID-19 sonucu görülen yaygın psikolojik ve davranışsal reaksiyonlar arasında agresyon ve dikkat dağınıklığı yer almaktadır.

Zhou ve arkadaşlarının (2020), yürüttüğü kesitsel araştırmada ise Çin'de COVID-19 döneminde öğrenim gören 12 ile 19 yaş arasındaki lise öğrencilerindeki depresyon ve kaygı belirtilerindeki yaygınlık araştırılmıştır. Araştırma sonucundaki bulgular göstermiştir ki COVID-19 öncesinde Çin'deki

çocuk ve ergenlerde görülen depresyonun yaygınlığı %15 iken pandemi sonrası bu oran %44'e yükselmiştir. Buna benzer olarak COVID-19 öncesi aynı popülasyondaki kaygının yaygınlığı %6 oranında iken pandemi sonrası bu oran %37 olarak belirtilmiştir (Zhou vd., 2020). Tüm bu veriler dikkate alındığında, COVID-19 pandemi sürecinin ergenlerin ve çocukların psikolojik durumları üzerinde birçok negatif etkisi olduğu görülmektedir (Demir ve Çifçi, 2020).

Tüm bu negatif etkiler, günümüzde yeni bir özgül fobi çeşidi olan COVID-19 fobisini ortaya çıkartmıştır (Arpacı, vd., 2020). Mertens ve arkadaşları (2020), COVID-19 fobisinin yordayıcı faktörlerini araştırdıkları araştırmada sağlık kaygısının, belirsizliğe karşı olan toleranssızlığın ve endişenin COVID-19 fobisine neden olan etmenler arasında olduğunu gözlemlemiştir.

Düşünce-eylem kaynaşması (DEK) kişinin kendisi veya diğerlerine ilişkin katastrofik düşüncelerinin gerçek hayatın gidişatını etkileyebileceğine olan inanç şeklinde tanımlanabilmektedir (Rachman ve Shafran, 1999). Rachman (2012), DEK yaşayan kişilerin sağlığa ilişkin çevreden gelen sinyalleri yanlış yorumladığını, bu nedenle de kişinin sağlığına ilişkin endişelerinin artabileceğini belirtmiştir (Arnaez, vd., 2020).

Darwin (1872'den aktaran Blair, 2003) yüz ifadesi ve mimikleri anlayabilmenin günlük hayatımızda çevreden gelen ipuçlarını yorumlayabilmek için kritik bir öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Premack ve Woodruff (1978), kişilerin mimiklerinden ve yüz ifadelerinden onların düşüncelerine ait çıkarımlar yapabilme becerisini 'Zihin Kuramı' becerisi olarak nitelendirmişlerdir. Bu kapsamda, zihin kuramının önemli unsurlarından biri olan gözlerden zihin okuma becerisinin ise kaygı bozuklukları ve depresyon gibi bazı psikolojik problemlerden etkilenebildiği belirtilmiştir (Aydın, vd., 2019).

COVID-19 pandemisine ilişkin yapılan araştırmalara bakıldığında ise pandeminin ortaya çıkardığı başlıca psikolojik etkinin kaygı olduğu gözlemlenmektedir (Bekaroğlu ve Yılmaz, 2020). Bu kapsamda yapılan araştırmalardan biri olan Huang ve Zhao'nun (2020), yürüttükleri araştırma göstermiştir ki COVID-19 salgınına ilişkin haberlere fazla odaklanan (günde 3 saatten daha fazla) ve 35 yaş altındaki bireylerde kaygı bozukluklarına daha sık rastlanmaktadır. Buna ek olarak, ülkemizde yapılan bir araştırmanın bulgularında

ise bireylerin COVID-19 pandemi sürecinden sonra daha fazla kaygı, fobik anksiyete ve depresyon belirtileri gösterdikleri saptanmıştır (Bilge ve Bilge, 2020). Tüm bunlar göz önüne alındığında, yeni bir fobi çeşidi olan ve DSM-5 el kitabındaki kaygı bozuklukları sınıflandırması altına girebilecek olan COVID-19 fobisinin düşünce-eylem kaynaşması ve gözlerden zihin okuma beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Ek olarak, yukarıda belirtildiği üzere belirsizliğin COVID-19 fobisinin ortaya çıkmasındaki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, lise son sınıf öğrencilerinin üniversite sınavına girecek olmalarından doğan stresin ve pandemi döneminde yapılacak olan sınav süreçlerine ilişkin belirsizliklerin (Cao, vd., 2020), pandeminin olası negatif psikolojik etkilerini daha da arttırabileceği düşünülmektedir. Tüm bunlara ek olarak, kaygı bozukluklarının kadınlarda erkeklere oranla daha sık görülmesinin (APA, 2013), COVID-19 fobisinin erkeklere oranla kadınlarda daha sık rastlanabileceğinin düşünülmesine neden olabilmektedir.

B. Amaç ve Önem

Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmada, 15-17 yaş arası lise öğrencilerinin COVID-19 fobisi ile düşünce-eylem kaynaşması ve gözlerden zihin okuma becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Literatüre bakıldığında koronavirüs-19 salgının psikososyal etkileri ile ilgili araştırmalar git gide artış göstermekte olsa da koronavirüs-19 fobisi ile ilgili yapılan araştırmalar sınırlı sayıdadır. Bu araştırmanın ise ergen örneklemini üzerinde mevcut pandemi sürecinin psikolojik sağlığa etkisinin tanımlayıcı olması açısından bilgi vereceği ve gelecekteki olası bir pandemi sürecinin ergenlerdeki psikolojik etkilerini yordama konusunda Türk alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

C. Araştırmanın Hipotezleri

1. Temel Hipotez

Araştırmadaki incelenecek temel hipotez, Ankara'da öğrenim gören 15-17 yaş aralığındaki lise öğrencilerinin COVID-19 fobisi ile gözlerden zihin okuma yetisi ve düşünce-eylem kaynaşması arasında anlamlı bir ilişkinin olmasıdır.

2. Alt Hipotezler

1. Hipotez:

H_0 : COVID-19 fobisi düzeyleri ile gözlerden zihin okuma düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmamaktadır.

H_1 : COVID-19 fobisi düzeyleri ile gözlerden zihin okuma düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

2. Hipotez:

H_0 : COVID-19 fobisi düzeyleri ile düşünce-eylem kaynaşması düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmamaktadır.

H_1 : COVID-19 fobisi düzeyleri ile düşünce-eylem kaynaşması düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

3. Hipotez:

H_0 : COVID-19 fobisi cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

H_1 : COVID-19 fobisi cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

4. Hipotez:

H_0 : COVID-19 fobisi sınıf değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

H_1 : COVID-19 fobisi sınıf değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

D. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmada kullanılan Demografik Bilgi Formu, Koronavirüs-19 (CP19-S) Fobisi Ölçeği, Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu (GZÖT_ÇF) ve Düşünce-Eylem Kaynaşması Çocuk Formu (TAFIC) öz bildirim dayalı ölçekler olup, bu ölçeklerde yer alan her bir maddenin katılımcılar tarafından dikkatle okunarak, içtenlikle yanıtlandığı kabul edilmektedir.

E. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın örnekleme, Ankara ilinde bulunan Çankaya ilçesine bağlı 4 devlet lisesi ve 1 özel lisede öğrenim gören 9., 10., 11. ve 12. sınıflara devam eden toplamda 632 lise öğrencisi ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmada katılımcıların COVID-19 fobisi düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan Koronavirüs-19 (CP19-S) Fobisi Ölçeği, ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.
3. Araştırmada katılımcıların düşünce-eylem kaynaşması düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan Düşünce-Eylem Kaynaşması Çocuk Formu (TAFIC), ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.
4. Araştırmada katılımcıların zihin kuramı becerilerini ölçmek amacıyla kullanılan Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu (GZÖT_ÇF), ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.
5. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerine ilişkin bilgiler Demografik Bilgi Formundaki bilgiler ile sınırlıdır.

F. Araştırmanın Güçlü Yönleri

Ergenlerdeki düşünce eylem kaynaşması ile ilgili araştırmalar genel olarak Obsesif Kompulsif Bozukluk temelinde yapılmış olup, depresyon ve diğer kaygı bozuklukları ile ilgili yapılan araştırmaların sayısının yeterli sayıda olmadığı düşünülmektedir. Bu kapsamda, yürütülen araştırmanın COVID-19 fobisi ile düşünce eylem kaynaşması arasında yapılan ilk araştırma niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

G. Temel Kavramlar

COVID-19 Fobisi: COVID-19 fobisi, bireyin COVID-19 virüsüne maruz kalma korkusu ile ilişkili olan uyarıcılara karşı tetikte olması şeklinde tanımlanmaktadır (Arora, vd., 2020).

Düşünce-Eylem Kaynaşması: Kişinin kendisi veya diğerlerine ilişkin katastrofik düşüncelerinin gerçek hayatın gidişatını etkileyebileceğine olan inanç şeklinde tanımlanabilmektedir (Rachman ve Shafran, 1999).

Zihin Kuramı: Kişilerin mimiklerinden ve yüz ifadelerinden onların bilişsel süreçlerine ait çıkarımlar yapabilme becerisi olarak nitelendirilmektedir (Premack ve Woodruff, 1978).

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR

A. Özgül Fobi

Korku duygusu, insanoğlunun varoluşundan beri kritik öneme sahip olmaktadır (İnan ve Yücel, 2020: 216). Evrimsel teori, bazı duyguların insanlığın hayatta kalabilmesi için önemli olduğunu ve duyguların bu yönde evrimleştiğini belirtmektedir. Teoriye göre, kaygı ve korku gibi duygular geçmişte insanların çevreden gelebilecek tehditlere karşı alarmda olmasını sağlamaktadır (Torun, 2015).

Literatüre bakıldığında korku duygusu ile ilgili yapılan araştırmaların Antik Yunan dönemine dayandığı gözlemlenmektedir. Buna göre, Antik Yunan döneminde yapılan araştırma sonucunda korkunun ikiye ayrıldığı belirtilmiştir. Bunlar; Olması gereken korku ve patolojik olan korkudur (Fobi). Olması gereken korku, uyumsal bir özelliğe sahip ve kişi tarafından kontrol edilebilirken; patolojik korku yani fobi kontrol edilemeyerek kişinin hayatını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Christophe, 2015; Tözün ve Babaoğlu, 2016).

İleriki zamanlarda ise korku ve kaygı duygusunu açıklamaya yönelik çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Bunlardan ilki olan Psikanalitik Kuram korku duygusunun altında yatan temel mekanizmanın 'Kastrasyon Korkusu' olduğunu öne sürerken, Davranışçı Yaklaşım göre bu duygunun temelinde öğrenme mekanizmasının yer aldığı belirtilmektedir. Diğer yandan, Bilişsel Yaklaşım ise korku duygusu dahil olmak üzere tüm duyguların temelinde bilgi işleme mekanizmasının büyük önem taşıdığını öne sürmektedir (İnan ve Yücel, 2020).

Çocukların gelişim sürecine bakıldığında ise korku duygusunun yaygın olarak görüldüğü gözlemlenmektedir. Jones ve Jones (1928'den aktaran Ollendick ve Horsh, 2007), çocukluk çağındaki korkuların, çocukların tehlikeyi görerek bu tehlike ile nasıl başa çıkabileceğini öğrenmesi noktasında uyumsal bir özellik taşıdığını belirtmektedir. Bu kapsamda erken dönem çocuklarında yaygın olarak görülen yabancı kişilere dair korkunun, hayvan korkusunun ve ayrılma

korkusunun; okul çağı çocuklarında görülen yaralanma korkusunun; ergenlikte görülen sosyal korkuların normal gelişim sürecinin bir parçası olduğu belirtilmektedir (Field, vd., 2011). Diğer taraftan, çocuklarda görülen bu tür uyumsal korkuların yanı sıra patolojik korkuların da çocukluk döneminde nadir de olsa gözlemlenebildiği belirtilmektedir. Bu noktada ise korkunun süresinin, şiddetinin, başa çıkma şeklinin ve korkunun çocuğun günlük hayatına etkisinin önem taşıdığı belirtilmektedir (Ollendick ve King, 1994; Muris ve Field, 2011).

1. Özgül Fobinin Tanımı

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından yayınlanan ‘Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı’nın beşinci basımına (DSM-5) göre özgül fobiler, ‘Kaygı Bozuklukları’ altında yer almaktadır (APA, 2013). Özgül fobiler, herhangi bir nesne veya duruma karşı duyulan yoğun korku ile tanımlanabilirken, aynı zamanda kişi fobik duruma her maruz kaldığında olağandışı bir korku deneyimlemektedir (APA, 2013). Belirli bir nesne veya duruma karşı duyulan sürekli ve mantıkdışı olan bu korku ile başa çıkabilmek amacıyla kişi, korku duyduğu nesne veya duruma karşı kaçınma davranışı sergilemektedir. Aynı zamanda yapılan araştırmalar göstermiştir ki korku duyulan uyaranla karşılaşma ihtimali ise kişide beklenti anksiyetesine yol açabilmektedir (Sungur, 1997).

Özgül fobilerin etiyolojisine ilişkin kesin bilgiler olmamakla birlikte mizaç (duygusal dengesizlik), çevre (aşırı korumacı aile tutumu) ve genetik gibi birçok faktörün bu tanıyı etkilediği belirtilmektedir (Craske, 2003).

Literatüre bakıldığında en çok rastlanan psikiyatrik bozukluklar arasında özgül fobilerin olduğu gözlemlenmiştir. Diğer yandan, özgül fobinin depresyon ve diğer kaygı bozuklukları ile de sık sık eş tanı aldığı ve alınan eş tanıların özgül fobinin gidişatını olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmiştir (Kessler, vd., 2005).

2. Özgül Fobinin Tanı Ölçütleri

Özgül fobinin tanı kriterleri, APA tarafından hastalıkların sınıflandırılmasına yardımcı olmak amacıyla yayınlanan DSM’de ve benzer amaçla Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yayınlanan ‘Hastalıkların ve

Sağlık Problemlerinin Uluslararası İstatiksel Sınıflandırması' (ICD) adlı el kitabında benzerlik göstermektedir. Böylece dünya çapındaki klinisyenler ve profesyoneller, hastalıklarla ilgili tanı koyarken ortak bir dil kullanabilmektedirler (Eaton vd., 2018).

a. Özgül fobinin DSM tanılması

APA tarafından 1952 yılında yayınlanan DSM-I'den itibaren Fobik Bozukluklar, günümüzdeki 'Kaygı Bozukluğu' ana sınıflandırması altında yer almaktadır. DSM-I (1952) kaygıyı, psikonevrotik bozuklukların başlıca belirtisi olmasından dolayı günümüzdeki kaygı bozuklukları, 'Psikonevrotik Bozukluklar' ile adlandırılmaktaydı.

Daha sonrasında, DSM-II'de (1968) psikonevrotik bozukluklar başlığı değiştirilerek 'Nevrozlar' şeklinde genişletildi. Bu nedenle, günümüzde kaygı bozuklukları altında yer alan fobik bozukluklar 'Fobik Nevrozu' şeklinde güncellendi. DSM-II, fobik nevrozun sebebini kişinin farkında olmadığı başka bir uyarana karşı duyduğu korkunun yer değiştirerek fobik nesneye yönlendirmesi olarak belirtmektedir (Crocq, 2015).

DSM-III'de (1980) ilk kez fobik bozuklukların alt tipleri kategorize edilerek, kılavuza eklenmiştir. Günümüzdeki özgül fobi tanısı, DSM-III'de panik ataklı agorafobi, panik ataksız agorafobi ve sosyal fobi arasında yer alan 'Basit Fobi' adı ile tanımlanmıştır (Crocq, 2015). 1994 yılında yayınlanan DSM'nin dördüncü basımında (DSM-IV) ise özgül fobinin beş alt tipi kategorize edilmiştir: Kan-enjeksiyon-yaralanma tipi, Hayvan tipi, Doğal çevre tipi, Durumsal tip ve Diğer tip (APA, 1994).

DSM-IV-R'de (2001) özgül fobi tanı kriterleri arasında yer alan 18 yaş üstü kişilerin 'Fobik nesneye karşı duyduğu korkunun mantıksız ve aşırı olduğunun farkında olması' kriteri DSM-5' de kaldırılmış, bunun yanı sıra ise DSM-IV-R'deki 18 yaş üstü kişilerin 'Belirtilerin en az 6 ay süre ile aralıksız devam etmesi' ile ilişkili olan süre kriteri tüm yaştaki kişilere genellenmiştir. Diğer yandan ise DSM-5'te özgül fobinin alt tipleri ile ilgili bir değişiklik yapılmamıştır (APA, 2016).

DSM-5' de yer alan özgül fobinin tanılama kriterlerine göre, kişinin en az 6 ay süresince fobik durum veya nesneye her maruz kaldığında orantısız bir yoğun

kaygı veya korku duyarak kaçınma davranışı göstermesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda ise bu yoğun kaygı veya korku duygusunun kişinin günlük işlevselliğinde de bir bozulmaya neden olması gerektiği belirtilmektedir (APA, 2013).

b. Özgül fobinin ICD tanılması

WHO tarafından hastalıkların sınıflandırılmasına yardımcı olmak amacıyla yayınlanan el kitabı olan ICD'nin güncel olan baskısı 10.baskıdır. ICD-10'nun (1993'den aktaran Yılmaz, 2019) içinde ruhsal bozuklukların kategorize edildiği ayrı bir kısım bulunmaktadır.

ICD-10'da özgül fobiler 'Nevrotik, Stresle İlişkili ve Somatoform Bozukluklar' başlığı altında yer alan 'Fobik Kaygı Bozuklukları' içerisinde yer almaktadır. Bunun yanı sıra ICD-10'da özgül fobiler, izole fobi (Isolated phobia) olarak da adlandırılmaktadır (WHO, 1993). *Özgül fobi'nin ICD-10 tanı kriterlerine bakıldığında, agorafobi ya da sosyal fobi tanı kriterlerini dışlayacak şekilde fobik durum ya da nesneye her maruz kalınmasının kişide yoğun bir korku duygusuna sebep olması veya fobik duruma karşı kaçınma davranışının görülmesi gerektiği belirtilmektedir. Bahsedilen kaçınma davranışının ise kişide duygusal olarak strese neden olması ve duyulan korkunun mantıksız olduğunun bilincinde olunması da tanılama kriterleri arasında yer almaktadır. Buna ek olarak, fobik duruma maruz kalındığında kaygı belirtilerinden (ruh haline ilişkin ya da psikosomatik vb.) en az ikisinin aynı anda görülmesi gerektiği de özgül fobinin tanı kriterleri arasındadır (WHO, 1993).*

Literatürde ICD ile DSM el kitaplarının psikiyatrik bozukluklar üzerindeki benzerlikleri ve farklılıkları üzerine birçok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalardan biri olan Adornetto ve arkadaşları (2012), yürüttükleri araştırmada ICD-10 ve DSM-IV-R'nin çocuklar ve ergenlerdeki kaygı bozukluğu (Ayrılık anksiyetesi, sosyal fobi, özgül fobi ve genel kaygı bozukluğu) tanı kriterleri arasındaki uyumu araştırmayı hedeflemişlerdir. Araştırma sonucu göstermiştir ki, %22.6 uyum ile 210 çocuktan 31'i her iki sınıflandırma sisteminde de özgül fobi tanı kriterini karşılamıştır. Diğer yandan, araştırmaya katılım sağlayan bu çocuklardan 8 tanesi ise ICD-10 tanı kriterini karşılarken, DSM tanı kriterini karşılamamıştır. Bunun nedeni olarak bu 8 çocuktan birkaçının

DSM-IV-R'deki B kriteri olan, 'Çocuk fobik durumla her karşılaştığında korku duyduğuna ilişkin tepki göstermeli' koşulunu; diğer birkaçı ise E kriteri olan 'Çocuk belirgin bir duygusal stres ya da günlük hayatında bozulma yaşar' koşulunu karşılamaması gösterilmiştir. Buna ek olarak, sadece 1 çocuk ise DSM-IV-R'deki F kriteri olan 'Çocuk spesifik duruma ya da nesneye karşı en az altı ay korku deneyimlemeli' koşulunu karşılamamıştır. Bununla birlikte, araştırmaya katılım sağlayan 210 çocuktan 24'ü ise DSM-IV-R özgül fobi tanı kriterini karşılayıp, ICD-10 özgül fobi tanı kriterini karşılayamamıştır.

3. Özgül Fobi Alt Tipleri

DSM-IV'de özgül fobinin beş alt tipi tanımlanmaktadır. Tanımlanan özgül fobi alt türlerinden ilki olan Kan- Enjeksiyon-Yara Tipinde aşırı korku kişinin kan, yara ya da enjeksiyon işlemine maruz kalması ile başlamaktadır. Bu tip bozukluğa sahip kişilerde fobik durumla karşılaştığında bayılma yaygın olarak görülen tepkilerdendir (Ayala, vd., 2012; Kraft, 2016). İkinci tür olan Hayvan Tipinde korku duyulan nesnelere hayvanlarken, Doğal Çevre Tipinde ise kişideki korkuyu fırtına, su gibi doğal olaylar tetiklemektedir (Kraft, 2016).

Son olarak özgül fobinin diğer alt türlerinden olan Durumsal Tip korkunun kaynağını toplu taşıma araçlarına binmek, asansöre binmek, uçağa binmek gibi bazı durumlardan alırken, Diğer Tipte ise boğulma korkusu, kusma korkusu (Emetofobi) gibi spesifik fobiler yer almaktadır (APA, 1994; Gündüz, 2009: 34). Günümüzde en yaygın olan özgül fobi alt tiplerine örnek olarak yükseklik korkusu (Acrophobia), küçük hayvanlara (örümcek, fare vs.) (Zoophobia) ilişkin korku verilebilmektedir (Oltmanns ve Emery, 2012). Çocuk ve ergenlerde ise en yaygın görülen özgül fobi alt tipleri arasında 'Hayvan Tipi' ve 'Durumsal Tip' yer almaktadır (Nielsen vd., 2016: 65).

4. Özgül Fobinin Epidemiyolojisi

DSM-5'te özgül fobinin yaygınlığına ilişkin bazı bilgilere yer verilmektedir. Buna göre, özgül fobinin dünya çapında en yaygın olarak görülen bozukluklar arasında olmasına karşın; Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde artış hızı, Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'ne oranla daha azdır (APA, 2013). Fakat ne yazık ki alan yazında bununla ilgili yapılan araştırmalar sınırlı sayıda kalmaktadır.

DSM-5'te yer alan bilgilerden diğeri ise özgül fobinin cinsiyete ve yaşa göre dağılımıdır. Buna göre, bir sene içerisinde özgül fobi tanısı alanların %5'ini çocuklar oluştururken, yaklaşık %16'sını ise 13-17 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Diğer yandan, yaş daha büyük kişilerde ise bu oran %3 ile %5'lere kadar düşmektedir (APA, 2013). LeBeau ve diğeri (2010'dan aktaran Pitts, vd., 2016) yürüttükleri araştırmada ise özgül fobinin birçok alt tipinin yetişkinlere göre çocuklarda daha yaygın olarak görüldüğü sonucuna varılması bu yargıyı destekler niteliktedir.

Son olarak, özgül fobinin cinsiyet dağılımı ile ilgili araştırmalar, kadınların erkeklere oranla bu bozukluktan daha fazla etkilendiğini gösterse de, bu oranın korku duyulan durum veya nesneye göre değişebildiği belirtilmektedir (APA, 2013). DSM-5'te; özgül fobinin alt tiplerinden olan hayvan tipi, doğal çevre tipi ve durumsal tipte olan fobileri daha çok kadınlar deneyimlerken, kan-enjeksiyon-yaralanma tipi ise hem kadınların hem de erkeklerin aynı oranda deneyimledikleri belirtilmektedir (APA, 2013). Fredrikson ve diğeri (1996) özgül fobinin alt tiplerinin (karanlık korkusu, uçak korkusu, yükseklik korkusu vb.) hem genç kadın ve erkeklerdeki hem de yaşlı kadın ve erkeklerdeki yaygınlığını araştırmayı hedefledikleri araştırmaya toplamda 720 kişi katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, 720 katılımcıdan en az bir tane fobi alt tipi tanı kriterini karşılamış kişilerin %26,5'i kadın iken %12,4'ü erkek olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak, kadınların erkeklere göre hayvan fobisini ve durumsal tipteki fobileri daha çok deneyimledikleri de belirtilmektedir. Kan-enjeksiyon-yaralanma tipinde ise herhangi bir cinsiyet ayırımı gözlemlenmemiştir.

5. COVID-19 Fobisi Tanımı

COVID-19 fobisi, bireyin COVID-19 virüsüne maruz kalma korkusu ile ilişkili olan uyarıcılara karşı tetikte olması şeklinde tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra bireylerin ortaya çıkan fizyolojik belirtilere karşı geçmişe oranla daha fazla endişe duyması ve virüsle temas edebilecek kalabalık alanlardan kaçınmaları sonucu günlük işlevselliğin olumsuz yönde etkilenmesi ise bu fobinin diğeri önemli kriterleri arasında gösterilmektedir (Arora, vd., 2020).

Günümüzde televizyonlarda, gazetelerde ve sosyal medyada COVID-19 salgını ile ilgili korkutucu haberlere maruz kalınmaktadır. Maruz bırakılan bu

sübliminal mesajlar kişide bilinçsiz bir şekilde tehlike duygusunun ortaya çıkmasına sebep olabilirken aynı zamanda kişinin bu hastalığa yakalanma ihtimaline dair aşırı bir korku duymasına da yol açabilmektedir. Ortaya çıkan bu aşırı korkunun ise kişinin günlük işlevselliğini engellediği belirtilmektedir (Amin, 2020). Salgın döneminde birçok kişinin, hastalanma korkusu nedeni ile ruh sağlığını koruyan etmenlerden biri olan sosyalleşme ihtiyacını kısıtlaması bu duruma örnek niteliği taşıdığı düşünülmektedir. Sosyalleşme ihtiyacının yanı sıra birçok kişinin hem karantina döneminde hem de sonrasında uzun süreler evden çıkmaması, işe gitmek yerine evden çalışmaya başlaması, öğrencilerin ise uzaktan eğitim aracılığı ile günlük rutinlerine farklı bir şekilde devam etmesi bu duruma verilebilecek diğer örnekler arasında gösterilebilmektedir (Aşkın vd., 2020). Günlük rutinlerin değişmesinden dolayı, kişilerin işlevselliğinin olumsuz yönde etkilenmesinin ise depresyon ve anksiyete gibi psikolojik bozuklukları tetiklediği düşünülmektedir. Bu kapsamda Li ve arkadaşları (2020), COVID-19 salgını süresince hem toplumun hem de sağlık çalışanlarının salgın hastalık ve buna bağlı olan şiddetli hastalıkların sonucuna ilişkin korkularının kişilerde fobik durumları ve kaygıyı tetiklediğini belirtmektedir.

Literatürde özgül fobilerin etiyojisine bakıldığında fizyolojik ve genetik özellikler kadar çevresel faktörlerin de özgül fobilerin ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmektedir (Arpacı, vd., 2020). Muris ve Merckelbach (2001'den aktaran Muris, vd., 2002) çocuklarda özgül fobilerin etiyojisine yönelik benzer yaklaşıma dayanarak oluşturdukları Multifaktoriyel Model'de, erken yaşlarda özgül fobilerin gelişmesinde etkin olan genetiğe ilişkin genel faktörün Davranışsal İnhibisyon Sistemi (DİS) olduğunu belirtmişlerdir. DİS, kaygı yaratan durumlarda aktive olarak kişinin istenmeyen durumlardan kaçınma davranışı göstermesini sağlayan bir sistem olarak tanımlanmaktadır. DİS'in aktivasyonunun yüksek olmasının ise kişinin anksiyete ve korku gibi olumsuz duygulara olan hassasiyeti arttırdığı belirtilmektedir (Şişman, 2012; Corr, 2008). Ek olarak, bahsedilen genetik faktörün üzerine taklit ederek öğrenme gibi çevresel faktörlerin eklenmesinin çocuklarda özgül fobilerin ortaya çıkmasına ilişkin olasılığı arttırabileceği belirtilmiştir (Muris, vd., 2002).

Buna paralel olarak, COVID-19 fobisinin etiyojisine ilişkin araştırmalar göstermiştir ki pandemi sürecinin beklenilmedik bir şekilde ortaya çıkması, bu

salgının ne zaman biteceğine dair var olan belirsizlik ve maske kullanımının da içinde bulunduğu yeni alışkanlıkları deneyimleme süreçleri gibi bazı dış etmenlerin katastrofik yorumlanması COVID-19 fobisine zemin hazırlayabilmektedir (Arora, vd., 2020).

B. Sağlık Kaygısı

1. Sağlık Kaygısı Tanımı ve Nedenleri

Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım, sağlık kaygısının bedensel duyuların veya bedensel duyumlarda oluşan değişikliklerin ciddi bir hastalığın işareti olarak algılanması sonucu ortaya çıktığını belirtmektedir (Salkovskis ve Warwick, 1986). Ek olarak, sağlık kaygısı olan kişilerin bedenlerindeki değişimlere karşı aşırı duyarlı oldukları ve kendi sağlıklarına ilişkin algıladıkları bu tehditle başa çıkma potansiyellerinin yeterli olmadığına dair bir inanca sahip oldukları görülmektedir (Abramowitz ve Braddock, 2008; 13).

Üstbilişsel Model ise sağlık kaygısının hastalığa ilişkin bilişsel yanlılıktan ziyade, bireyin kontrol edemediği ve tekrarlayıcı olan düşüncelerinin onların hastalanma olasılığını etkileyeceğine dair bir takım olumlu veya olumsuz inançlardan kaynaklandığını belirtmektedir (Bailey ve Wells, 2016; 44). Bu kapsamda Bailey ve Wells (2015), sağlık kaygısının kişiyi güvende tuttuğuna dair olumlu inançlara veya sağlık kaygısının kişinin hastalanma olasılığını arttıracığına dair olumsuz inançlara neden olabileceğini belirtmektedir.

Abramowitz ve Braddock (2008), sağlık kaygısının süreç içinde değişiklik gösteren bir çizgi üzerinde ilerlediğini belirtmiştir. Bu çizginin bir ucunda patolojik sağlık kaygısı yani Hipokondriazis yer alırken, diğer ucunda ise sağlığa ilişkin az bir farkındalığa sahip olan kişilerin bulunduğu belirtilmektedir. Buna göre, patolojik sağlık kaygısı yaşayan kişiler bedensel duyumlarındaki değişiklikleri yanlış yorumlayarak felaketleştirme eğilimi gösterirken, sağlığa ilişkin az bir farkındalık yaşayan kişilerin ise günlük işlevselliğini ve kişisel iyilik hallerini bozan durumlarda dahi bedenlerinde ortaya çıkan değişikliklere yeterince önem vermedikleri ifade edilmektedir.

Literatür incelendiğinde, patolojik sağlık kaygının etiolojisinde birkaç faktörün etkili olduğu görülmektedir (Starcevic ve Noyes, 2014). Bunlardan ilki

olan genetik faktörlere bakıldığında duygu düzenlemeden sorumlu olan serotonin taşıyıcı genler gibi bazı genlerin patolojik sağlık kaygısına yol açabildiği belirtilmektedir (Taylor, vd., 2006).

Buna ek olarak Taylor ve arkadaşlarının (2006) ikizler ile yürüttükleri çalışma sonucunda, patolojik sağlık kaygısına etki eden faktörler arasında olan genetiğin etkisinin çevresel faktörlere kıyasla daha sınırlı kaldığı belirtilmiştir. Diğer bir ifadeyle, araştırma sonucu göstermiştir ki patolojik sağlık kaygısını tetikleyen faktörler arasında en önemli etkeni çevresel faktörler oluşturmaktadır.

Genetik faktörlerin yanı sıra sağlık kaygısını tetiklediği belirtilen çevresel faktörlere bakıldığında ise kişinin çocukluk dönemi yaşantılarının patolojik sağlık kaygısını tetikleyen etmenler arasında olduğu görülmektedir (Starcevic ve Noyes, 2014). Benzer şekilde APA, DSM-IV (2000'den aktaran Fernandez, vd., 2005) el kitabında çocukluk döneminde tanık olunan ciddi hastalıkların ileride ortaya çıkabilecek olan patolojik sağlık kaygısına zemin hazırladığını belirtmektedir.

Çocukluk dönemi yaşantılarının yanı sıra, Stuart ve Noyes (2003) tarafından ortaya atılan Kişilerarası Modelde ise patolojik sağlık kaygısının kişilerdeki bağlanma stilleri ile ilişkili olabileceği belirtilmektedir. Bu kapsamda, Noyes ve arkadaşlarının (2003'den aktaran Sherry, vd., 2014) yürüttükleri araştırma bulgularına bakıldığında, patolojik sağlık kaygısı ve somatizasyona ilişkin belirtilerin 'kaygılı bağlanma' ve 'kaçınan bağlanma' stilleri ile pozitif yönde bir ilişki gösterdiği görülmüştür.

Tüm bunlara ek olarak, patolojik sağlık kaygısını etkileyen faktörler arasında gösterilen kişilik örüntülerine ilişkin yürütülen araştırmalardan biri olan Sakai ve arkadaşlarının (2010) patolojik sağlık kaygısını tetikleyen kişilik bozukluklarına dair yürüttükleri araştırma sonucunda ise katılımcıların %76.5'inin en az bir kişilik bozukluğuna sahip olduğu; % 23.5'inin ise herhangi bir kişilik bozukluğuna sahip olmadığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, araştırma sonucunda elde edilen diğer bir bulgu ise katılımcılar arasında patolojik sağlık kaygısına en çok eşlik eden kişilik bozukluğunun Obsessif Kompulsif Kişilik Bozukluğu (OKKB) olduğu görülmüştür.

2. Sağlık Kaygısının COVID-19 Fobisi ile İlişkisi

Literatür incelendiğinde COVID-19 pandemisinin yarattığı psikososyal etkilere ilişkin birçok araştırmaya rastlanılmaktadır (Jungmann ve Witthöft, 2020; Bilge ve Bilge, 2020; Tull, vd., 2020). Buna göre, kaygının pandemi sürecinde en yaygın görülen psikolojik etkiler arasında olduğu belirtilmektedir (Jungmann ve Witthöft, 2020). Bunun nedeni olarak ise COVID-19 salgınının yüksek bulaştırma riski taşıması, ölüm oranlarının yüksek olması ve enfeksiyona ilişkin belirtilerin bazı kişilerde ağır seyrediyor olması gösterilmektedir (Wu, vd., 2020). Bu kapsamda kişilerin kendilerinin ve sevdiklerinin beden bütünlüğüne herhangi bir zarar gelmesinden dolayı duydukları korku ve kaygının yanı sıra (Fiorillo ve Gorwood, 2020), medyada yer alan salgına ilişkin haberlerin de özellikle sağlık kaygısını tetiklediği belirtilmektedir (Gao, vd., 2020).

Hansen (2009), yaptığı araştırmasında COVID-19 salgınına benzer olan 2003 yılında ortaya çıkan SARS salgınına ilişkin medya ve gazetelerde çıkan haberlerin etki boyutunu incelemiştir. Elde ettiği sonuca göre, salgının başlarında çıkan hastalığa ve vakalara ilişkin korkutucu haberlerin hem salgına ilişkin kaygıyı hem de sağlık kaygısını tetiklediği görülmüştür. Buna ek olarak, Siberkondri olarak bilinen ve internet üzerinden sık sık hastalığa veya sağlığa ilişkin bilgiler araştırma davranışının da sağlık kaygısını tetikleyen faktörler arasında olduğu belirtilmektedir (Jungmaan ve Witthöft, 2020; Starcevic ve Berle, 2013). Fakat, bu konuda yapılan Gou ve arkadaşlarının (2010) yürüttüğü araştırma sonucunda sağlığa ilişkin bilgi edinmenin kaygı seviyesini azalttığı belirtilmektedir. Buna benzer olarak ise Wang ve arkadaşlarının (2020) yaptığı araştırmanın bulgularına bakıldığında COVID-19 virüsüne yönelik bilgi edinmenin kaygı ile arasında anlamlı derecede bir ilişkiye sahip olmamasına karşın ekstra bilgi edinme isteği ile kaygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirtilmiştir.

Tüm bunlara ek olarak, COVID-19 salgını süresince kişilerde meydana gelen belirtilerdeki belirsizliklerin (Ör; Bazı enfekte olan kişiler yoğun bakıma kaldırılıyorken bazıları daha hafif belirtiler ile hastalığı atlattıyor) de sağlık kaygısını tetikleyen faktörler arasında olduğu ifade edilmektedir (Tull, vd., 2020).

C. Düşünce-Eylem Kaynaşması

1. Düşünce Eylem Kaynaşması Tanımı ve Alt Boyutları

Düşünce-eylem kaynaşması (DEK); kişide istemsiz bir şekilde ortaya çıkarak kaygı yaratan düşüncelerin, o düşünceye ilişkin olayları direkt olarak etkilediğine olan inanç şeklinde tanımlanabilmektedir (Rachman ve Shafran, 1999). İlk olarak Bleuler (1934'den aktaran Piri ve Kabakçı, 2007) tarafından DEK 'düşüncenin mutlak gücü' olarak tanımlanmıştır. İlerleyen zamanlarda ise Rachman ve Salkovskis DEK'i günümüzdeki şekli ile ele alarak alan yazına katkıda bulunmuşlardır (Piri ve Kabakçı, 2007).

Literatüre bakıldığında, DEK ile ilgili yapılan araştırmaların çoğu Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) ile ilişkilendirilmiştir. Bunun nedeni DEK'in, OKB'nin belirtilerinden biri olan istenmeyen, girici düşüncelere etki ettiği belirtilen bir bilişsel yanlılık olarak belirtilmesidir (Evans, vd., 2011). Diğer yandan yapılan araştırmalar DEK'in yalnızca OKB ile ilişkili değil, depresyon veya genel kaygı bozukluğu gibi birçok psikiyatrik bozukluk ile de ilişkili olduğunu göstermiştir (Abramowitz, vd., 2003).

Düşünce eylem kaynaşması iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar ahlak ve olabilirlik alt boyutlarıdır. Düşünce eylem kaynaşmasının Ahlak alt boyutu (DEK-Ahlak) genel olarak kişinin istemsiz ortaya çıkan girici düşüncelere sahip olmasının, ahlaki açıdan bu düşünceyi gerçekleştirme ile eşdeğer olduğunu varsayması olarak tanımlanabilmektedir. Diğer yandan olabilirlik alt boyutu (DEK-Olabilirlik) ise kişinin sahip olduğu bu girici düşüncelerin, düşünceye ilişkin olayların gerçekleşme ihtimalini arttırdığı inancı olarak tanımlanabilmektedir (Shafran ve Rachman, 2004).

Bunlara ek olarak, DEK-Olabilirlik içinde iki alt boyut daha bulunmaktadır. Bunlar DEK-Olabilirlik-Kendisi ve DEK-Olabilirlik-Diğerleridir. DEK-Olabilirlik-Kendisi alt boyutu girici düşüncelere ilişkin olumsuz olayların kendi başına gelme ihtimalini arttırdığına yönelik inanç olarak tanımlanabilirken, DEK-Olabilirlik-Diğerleri ise girici düşüncelere ilişkin olumsuz olayların başkalarının başına gelme ihtimalini arttırdığına yönelik inanç olarak belirtilmektedir (Rachman ve Shafran, 1999).

Tüm bunların dışında DEK sadece istenmeyen olay ve düşüncelerin kaynaşmasını değil, istenilen olay ve düşüncelerin kaynaşmasını da kapsamaktadır. Bu kapsamda DEK, pozitif ve negatif olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. DEK-Pozitif, olumlu bir düşüncenin sonucu olarak o düşünceye ilişkin istenilen bir olayın gerçekleşmesi olarak tanımlanırken; DEK-Negatif ise olumsuz bir düşüncenin istenmeyen olayların gerçekleşmesi ihtimalini arttırdığına yönelik inanç olarak tanımlanabilmektedir. DEK ile ilgili araştırmalar genellikle OKB ya da yeme bozuklukları gibi bazı psikolojik rahatsızlıklar üzerine odaklandığı için literatürde daha çok DEK-Negatif ile ilgili araştırmalara rastlanılmaktadır (Evans, vd., 2011).

Alan yazında düşünce eylem kaynaşmasının etiyojisine ilişkin araştırmalar sınırlı sayıda olmasından dolayı net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat araştırmalar göstermiştir ki DEK-Ahlak alt boyutunun gelişiminde kişinin dine duyduğu bağlılık önemli bir rol oynamaktadır (Younce ve Wu, 2020). Bunun yanı sıra şişirilmiş sorumluluk algısının da DEK'in gelişiminde etkin bir rol oynadığı yapılan araştırmalar tarafından belirtilmektedir (Yavuz, vd., 2019).

Literatür incelendiğinde, DEK'in, ahlak ya da olasılık alt boyutlarına ilişkin olan düşüncelerin sonrasında kaygı, suçluluk gibi duygular üzerinde de etkin olduğu görülmektedir (Yücel, 2019). Rachman ve arkadaşları (1997'den aktaran Rachman ve Shafran, 1999) tarafından yapılan ön araştırmada düşünce-eylem kaynaşması puanı yüksek olan 32 öğrenciden, bir arkadaşının veya yakınının araba kazası geçirmesine ilişkin isteğini belirten bir cümleyi tamamlamaları istenmiştir. Araştırmanın sonucuna bakıldığında ise yüksek sorumluluk algısına sahip kişilerde, düşük sorumluluk algısına sahip kişilere göre daha fazla kaygı, suçluluk ve günahkarlık hissine kapıldıkları gözlemlenmiştir.

2. Ergenlerde Düşünce-Eylem Kaynaşması

Alan yazında çocuk ve ergenlerdeki düşünce-eylem kaynaşması ile ilgili yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Evans, vd., 2011). Sınırlı araştırmalar arasında gösterilebilecek olan Rassin ve arkadaşları (1999), yürüttükleri araştırmada obsesif girici düşüncülerin ortaya çıkmasında düşünce-eylem kaynaşmasının rolünü araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmaya, yaş ortalamaları 17.2 olan 35 kadın lise öğrencisi katılmıştır. Katılımcılar ilk olarak

deney ve kontrol gruplarına atandıktan sonra, deney grubundaki katılımcılara her 'elma' kelimesini düşündüklerinde başka birine elektrik şoku verileceğini bildirmişlerdir. Araştırma sonucu göstermiştir ki katılımcılar istemsiz bir şekilde sık sık elma kelimesini düşünmüşlerdir. Her elma kelimesini düşündüklerinde ise kendilerini ahlaken rahatsız hissetmişlerdir. Buna bağlı olarak ise araştırma sonucunda DEK'in obsesif girici düşüncelere yol açabildiği belirtilmiştir.

Muris ve arkadaşlarının (2001), yaş ortalaması 14.2 olan 427 ortaokul öğrencisi ile yürüttükleri çalışma sonucunda ise DEK'in yalnızca OKB belirtileri ile değil, diğer kaygı bozukluklarına ve depresyona ait belirtilerle de ilişkili olduğu gözlemlenmiştir.

Buna benzer olarak Amiri (2017), ergenlerde görülen OKB'nin şiddeti ve boyutlarındaki DEK'in etkisini araştırmayı hedeflediği çalışmasında DEK ile OKB arasında bir ilişki olduğunu fakat bozukluğun şiddetinde DEK'in herhangi anlamlı bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Bahsedilen bulguların yanı sıra, OKB'ye ait yalnızca bazı alanlar ile DEK arasında zayıf bir ilişki olduğu da elde edilen bulgular arasında gösterilmiştir.

Türk alan yazınına bakıldığında ise Yavuz ve arkadaşlarının (2019'dan aktaran Yavuz, vd., 2020) ergenlerde aleksitimi kişilik özelliği ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkide düşünce-eylem kaynaşmasının aracı etkisini araştırmayı hedefledikleri araştırmada 11-17 yaş arası toplamda 985 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular göstermiştir ki DEK, aleksitimi kişilik özelliği gösteren ergenlerde kaygı düzeyini etkileyen bir rol oynamaktadır.

Buna ek olarak Kadak ve arkadaşlarının (2020), yaş ortalaması 14.2 olan 591 öğrenci ile yürüttükleri çalışma bulgularında ise yaş ile DEK seviyesi arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle yaşı daha büyük olan çocukların, yaşı küçük olan çocuklara oranla DEK seviyelerinde bir azalma olduğu gözlemlenmiştir.

D. Zihin Kuramı

İnsan, gözlemlenebilir olan davranışsal boyutu kadar gözlemlenemeyen bilişsel süreçlere de sahiptir. Zihin kuramı (ZK) kavramındaki 'kuram' kelimesinin çıkış noktası ise ZK'nın odak noktası olan bilişsel süreçlerin,

davranışlara ilişkin yapılan çıkarımlara dayanması olarak belirtilmektedir (Premack ve Woodruff, 1978).

1. Zihin Kuramı Tanımı

Zihin kuramı, başkalarının bilişsel durumları temelinde onların davranışları ile ilgili çıkarımlar yapmak, tanımlamak ve açıklama yapabilme yeteneklerini ifade etmektedir (Polletti vd., 2012). Diğer bir deyişle, bir davranışın arkasında yatan amaç ya da niyet hakkında çıkarımlar yapabilmek zihin kuramının temel noktasını oluşturmaktadır (Premack ve Woodruff, 1978). Bu kapsamda duyguları ifade edebilmek, şakaları anlayabilmek, empati yapabilmek ve başkalarının farklı bakış açısına sahip olabileceğini anlayabilmek ZK'nın gelişimi ile paralellik göstermektedir (Girli, 2014). Böylelikle birey, sosyal ortamı ile ilgili değerlendirmede bulunarak toplum içerisindeki davranışlarını bu kapsamda şekillendirebilmektedir (Erdem ve Ege, 2011; Wellman ve Lagattuta, 2000).

Zihin kuramı ilk olarak primatolog olan Premack ve Woodruff (1978) tarafından ortaya atılmıştır. Premack ve Woodruff (1978'den aktaran Brüne ve Brüne-Cohrs, 2006) şempanzelerle yaptıkları araştırmada şempanzelerin kendi türünden olan diğer bireylerin bilişsel süreçlerine atıf yapıp yapamadıklarını araştırmışlardır. Daha sonra ise zihin kuramı, çocuk psikologları tarafından bebek ve erken yaştaki çocukların bilişsel gelişim süreçlerine uyarlanmıştır. 1985 yılında ise Baron-Cohen ve arkadaşları, ZK becerilerini psikopatoloji temelinde ele alarak otizm gibi bazı nörogelişimsel bozukluklarda bu becerilere ait sorunlara rastlanabileceğini belirtmişlerdir (Şahin, vd., 2019).

Zihin kuramının tarihine bakıldığında, bebek ve erken yaştaki çocukların bilişsel gelişimlerini açıklamak adına yapılan ilk araştırmalar Piaget'nin araştırmaları olarak belirtilmektedir. Bu kapsamda Piaget'nin öne sürdüğü 'Bilişsel Gelişim Kuramında' yer alan 'Egosantrik Dönem' yani çocuğun olaylara kendi perspektifinden bakarak diğer kişilerin de aynı perspektiften baktıklarını düşünmesi zihin kuramının gelişimi ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Sarı, 2013).

Literatüre bakıldığında ZK'nın bazı alt tiplere ayrıldığı gözlemlenmiştir. Tager-Flusberg, Sullivan (2000) ve Sabagh (2004)'ın yapmış olduğu sınıflandırmaya göre ZK iki alt tipten oluşmaktadır (Sarı, 2013). Bunlar: 'Sosyal-

Bilişsel Zihin Kuramı' ve 'Sosyal-Algisal Zihin Kuramıdır'(Yıldız, vd., 2019). ZK'nın Sosyal-Bilişsel alt tipi, bireylerin davranışları temelinde onlara ait bilişsel süreçlerine ilişkin atıflarda bulunmayı ifade ederken, Sosyal-Algisal alt tip ise bireylerin duygusal durumlarını temel alarak bilişsel süreçlerine ilişkin çıkarımlarda bulunmayı ifade etmektedir. Buna ek olarak, Sosyal-Bilişsel alt tipin değerlendirilmesinde genellikle 'Yanlış İnanç Testleri' kullanılırken, Sosyal-Algisal tip ise yaygın olarak 'Gözlerden Zihin Okuma (Gözler Testi)' aracılığı ile değerlendirilmektedir (Şahin, vd., 2019).

Günümüzde Gözlerden Zihin Okuma Testi, ZK'nın temel kavramları arasında olan gözlerden zihin okuma becerisini yani sözsüz iletişimi sağlayan göz ve mimiklerden başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayabilme yetisini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Testin içeriğinde bulunan farklı kişilerin göz çevresine ait fotoğrafları sayesinde, bireylerin zihin kuramı gelişimine ait çıkarımlar elde edilebilmektedir (Baron-Cohen, vd., 2001).

Tüm bunların yanı sıra, ZK'nın Sosyal-Bilişsel alt tipi kapsamında yer alan zihinsel temsillerin ise iki düzeyden oluştuğu belirtilmektedir. Bunlar, birinci düzey temsiller ve ikinci düzey temsillerdir. Birinci düzey temsiller bireyin sahip olduğu düşünce tarzını başkasının düşüncelerinden özümseyerek elde etmesi olarak ifade edilmektedir. İkinci düzey temsiller ise bireyin, iki farklı düşünce tarzını aynı anda özümseyerek elde ettiği temsiller olarak nitelendirilmektedir (Yıldız, vd., 2019).

2. Zihin Kuramının Gelişimi

ZK ile ilgili yapılan araştırmalar son yıllarda artış göstermektedir. Başlangıçta yapılan araştırmalar çocuklarda ZK gelişiminin üç ile dört yaşları arasında başladığını bildirmiştir (Sarı, 2013). Fakat sonrasında yapılan araştırmalar ZK'nın bu yaşlardan daha önce yani iki yaşlarında başladığını belirtmektedir (Ruffman, vd., 2002; Sarı, 2013).

Zihin kuramı becerisi yaşın ilerlemesi ile beraber devam eden bir gelişim sürecidir (Lillard, 1999). Çocukların yaşlarına göre kazandıkları zihin kuramı yetenekleri Çizelge 1'de belirtilmektedir.

Çizelge 1. Yaşa Göre Zihin Kuramı Gelişimi

Yaş	Zihin Kuramı Gelişimi
Yeni doğan	Duyguları anlama ve tepki vermek (Örn: Jest ve mimikleri taklit etme ve sosyal gülümseme)
1 Yaş	Diğerlerinin arzu ve niyetlerine yönelik kısıtlı bilgi edinmeye başlama; Sembolik oyun; Bakım veren ile ortak dikkat kazanımı; Kandırmacaları anlamaya başlama
2 Yaş	Diğer kişilerin zihinsel durumlarına ilişkin farkındalık gelişiminin başlangıcı
3 Yaş	Birinci yanlış inançları anlamada gelişim gösterme; Diğer kişilerin düşüncelerini anlamaya başlama
4 Yaş	Yanlış inanışı anlama; Bilişsel süreçlerin kişiden kişiye farklılık göstereceğini anlama; Bilişsel duyguları anlama
5 Yaş	İnanç temelli temel duyguları anlamlandırma
6 Yaş & Sonrası	Kendi zihinsel süreçleri ile ilgili tecrübelerini anlamaya başlama; Sosyal bilişin gelişmeye başlaması

Kaynak (Hoogewys, vd., 1998; Sarı, 2013).

Çocuklardaki ZK gelişim süreçleri ile ilgili yapılan araştırmaların yanı sıra, son zamanlarda araştırmacılar ZK gelişimini engelleyen birkaç faktörü de göz önüne almıştır. Bu faktörler arasında aile içerisinde kurulan diyalogların yanı sıra çocukla kurulan iletişimin kalitesinin de çocukların ZK gelişimine etki eden etmenlerden biri olduğu belirtilmektedir (Sarı, 2013).

3. Zihin Kuramına İlişkin Tanımlar

ZK becerilerinin nasıl geliştiğine ilişkin alan yazında temel olarak 3 teori bulunmaktadır. Bunlar; Modüler Teori, Teori Teorisi ve Simülasyon Teorisidir (Doherty, 2008). Bu üç teori, ZK gelişimini farklı perspektiften açıklamaya araştırmasına karşın bazı noktalar hepsi tarafından kabul görmektedir. Bunlar;

- ZK becerilerinin okul öncesi erken çocuklukta oluşmaya başlaması,
- Çocuğun kendisinin ve başkalarının hem psikolojik durumlarını anlamlandırmasına hem de kendisinin ve başkalarının davranışlarını anlayarak, onları yordamasına yardımcı olması,
- Çocuğun sosyal yaşantının kurallarını anlayarak ona dahil olabilmesine yardımcı olmasıdır (Sarı, 2013; 23).

ZK'nın aynı zamanda da zihin okuma sürecinin nasıl geliştiğine ilişkin ilk teori olan Modüler Teori, ZK becerilerinin gelişimini Chomsky'nin 'Psiko-Linguistik Dil Gelişim Kuramında' bahsettiği dil gelişimine benzer şekilde açıklamaktadır (Lillard, 1999). Chomsky'e göre, her çocuğun doğuştan gelen bir dil kapasitesi bulunmaktadır. Bu dil kapasitesi çevresel etmenler sayesinde geliştirilerek zamanla dil, çocuk tarafından aktif olarak kullanılmaya başlanmaktadır (Smith, 2004). Buna paralel olarak modülarist kuramcılar, ZK becerilerini de çocuğun doğumuyla beraber gelen ve çocuk büyüdükçe gelişen bir mekanizma olarak tanımlamışlardır (Sarı, 2013).

Diğer yandan ikinci teori olan Teori Teorisi ise ZK becerilerinin aşamalı olarak zihinsel süreçlere ilişkin teoriler kurularak kazanıldığını belirtmektedir (Lillard, 1999). Çocuk yeni bir durumla karşılaştığında olaylara ilişkin tahminlerde bulunur. Tahminlerinin sonucunda ise kurduğu teoriyi benimsemekte veya yeni alternatif bir teori arayışına girmektedir (Sarı, 2013). Özetle, Teori teoristleri çocuğun olaylara ilişkin teoriler kurduğunu ve bu teoriler ışığında başkalarının davranışlarını yorumladığını belirtmektedir.

Son olarak ise Simülasyon Teorisi, ilk olarak Gordon ve Heal tarafından ortaya atılmıştır. Buna göre Gordon ve Heal, Teori teorisine karşı çıkarak çocuğun canlandırma yoluyla başkalarının zihinsel süreçlerine atıf yaptığını belirtmektedir (Shanton & Goldman, 2010). Diğer bir deyişle, çocuğun başkasının içinde bulunduğu durumu zihninde kendisi deneyimliymiş gibi canlandırıldığını ve bu sayede başkasının bilişsel süreçlerini de deneyimleyebildiğini belirtmişlerdir (Lillard, 1999). Daha sonra ise Goldman simülasyon teorisinde bazı değişikliklerde bulunmuştur. Goldman'ın simülasyon teorisine göre bireyin başkalarının bilişsel süreçlerine atıfta bulunabilmesi için önce kendi içsel süreçlerinin farkında olması ve anlayabilmesi gerekmektedir (Shanton & Goldman, 2010). Böylelikle bireyin kendi davranışlarından yola çıkarak, başkalarının davranışlarını yordayabileceği belirtilmektedir (Sarı, 2013).

III. BULGULAR

A. Demografik Bilgilerin Betimlenmesi

Araştırmaya katılmayı kabul eden lise öğrencilerine ilk olarak Demografik Bilgi Formu uygulanmıştır. Buna göre, 632 katılımcının %65,2'si (n=412) kadınlardan oluşurken, %34,8'i (n=220) ise erkeklerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra, katılımcıların %35,1'i (n=222) 15 yaşında; %33,2'si (n=210) 16 yaşında ve %31,7'si (n=200) 17 yaşındadır. Buna paralel olarak, katılımcıların %32'si (n=202) 9.sınıf; %33,2'si (n=210) 10.sınıf; %23,6'sı (n=149) 11.sınıf ve %11,2'si (n=71) ise 12.sınıf öğrencisidir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sınıfa Göre Dağılımı

	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	412	65,2
	Erkek	220	34,8
Yaş	15	222	35,1
	16	210	33,2
	17	200	31,7
Sınıf	9	202	32,0
	10	210	33,2
	11	149	23,6
	12	71	11,2

Buna ek olarak, katılımcıların %84,5'inin (n=534) anne ve babalarının hayatta olup ve birlikte yaşadıkları; %12,8'inin (n=81) anne ve babalarının hayatta oldukları fakat ayrı yaşadıkları; %2,1'inin (n=13) yalnızca annesinin hayatta olduğu ve %0,6'sının (n=4) ise yalnızca babasının hayatta olduğu belirlenmiştir.

Kardeş sayısı ile ilgili bilgiler analiz edildiğinde ise katılımcıların %13,9'unun (n=88) tek çocuk olduğu; %52,8'inin (n=334) bir kardeşi olduğu; %20,4'ünün (n=129) iki kardeşi olduğu ve %12,8'inin (n=81) ise üç ve daha fazla kardeşe sahip olduğu belirlenmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Katılımcıların Kardeş Sayısı Dağılımı

	Gruplar	N	%
Kardeş Sayısı	Yok	88	13,9
	1 Kardeş	334	52,8
	2 Kardeş	129	20,4
	3 ve Daha Fazla Kardeş	81	12,8

Katılımcıların anne ve babalarının eğitim durumlarına ilişkin bilgiler analiz edildiğinde, katılımcıların annelerinin %15,5'inin (n=98) ilkokul mezunu; %17,2'sinin (n=109) ortaokul mezunu; %0'ının lise mezunu; %30,4'ünün (n=192) yüksek okul mezunu; %32'sinin (n=202) üniversite mezunu ve %4,9'unun (n=31) ise yüksek lisans veya doktora mezunu olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan, katılımcıların babalarının ise %9'unun (n=57) ilkokul mezunu; %12'sinin (n=76) ortaokul mezunu; %31,3'ünün (n=198) lise mezunu; %6,2'sinin (n=39) yüksekokul mezunu; %35'inin (n=221) üniversite mezunu ve %6,5'inin (n=41) ise yüksek lisans veya doktora mezunu olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarının Dağılımı

	Gruplar	N	%
Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	98	15,5
	Ortaokul	109	17,2
	Lise	0	0
	Yüksekokul	1992	30,4
	Üniversite	202	32,0
	Yüksek Lisans veya Doktora	31	4,9
Babanın Eğitim Durumu	İlkokul	57	9,0
	Ortaokul	76	12,0
	Lise	198	31,3
	Yüksekokul	39	6,2
	Üniversite	221	35,0
	Yüksek Lisans veya Doktora	41	6,5

Son olarak ise katılımcıların ailelerinin aylık gelir durumları analiz edilmiştir. Buna göre, katılımcıların ailelerinin %7,1'i (N=45) 2.500 TL ve altı gelir düzeyine; %34,8'i (N=220) 2.500 TL ile 4.500 TL arası gelir düzeyine; %24,1'i (N=152) 4.500 TL ile 6.500 TL arası gelir düzeyine; %16'sı (N=101) 6.500 TL ile 8.500 TL arası gelir düzeyine ve %18'i (N=114) ise 8.500 TL ve üzeri aylık gelire sahip olduğunu bildirmiştir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılımı

	Gruplar	N	%
Aylık Gelir Düzeyi	2.500 TL ve altı	45	7,1
	2.500 - 4.500 TL	220	34,8
	4.500 - 6.500 TL	152	24,1
	6.500 - 8.500 TL	101	16,0
	8.500 TL ve üstü	114	18,0

B. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Cronbach Alfa Değerlerinin İncelenmesi

Araştırmanın alt hipotezleri de dahil olmak üzere ana hipotezini test edebilmek adına üç farklı ölçek kullanılmıştır. Bu bölümde, araştırmanın örnekleminde bu üç ölçeğin ne kadar güvenilir sonuç verdiğini belirlemek adına yapılan güvenilirlik çalışmalarının bulguları incelenecektir. Bu kapsamda ise her bir ölçeğin Cronbach Alfa katsayı değerleri analiz edilmiştir.

İlk olarak araştırmada, bağımlı değişken olan COVID-19 fobisi düzeyini ölçmek amacı ile Koronavirüs-19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı analiz edildiğinde, güvenilirlik katsayısının .941 olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle CP19-S'nin, bu araştırmada yüksek derecede güvenilir sonuçlar elde ettiğinden bahsedilebilmektedir.

İkinci olarak, araştırmadaki bağımsız değişkenlerden biri olan düşünce eylem kaynaşması düzeyini ölçmek amacı ile Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu (TAFIC) kullanılmıştır. TAFIC, toplamda 19 maddeden ve 4 alt faktörden oluşmaktadır. Bunlar; DEK-Olabilirlik-Diğerleri alt boyutuna ait Negatif Durum, Pozitif Durum ve Kendilik alt faktörleri ile DEK-Zarardan Kaçınma alt

faktörüdür. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 19'dur. Ölçekten alınan puanlar ile düşünce eylem kaynaşması düzeyi arasında ise pozitif bir ilişki bulunmaktadır. TAFIC güvenilirlik analizi incelendiğinde, ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .856 olarak gözlemlenmiştir. Bu değer, TAFIC ölçeğinin araştırmmanın örneklemini temelinde oldukça güvenilir sonuçlar verdiğine işaret ettiği şeklinde yorumlanabilmektedir.

Diğer taraftan ise araştırmadaki diğer bağımsız değişken olan zihin okuma yetisini ölçmek amacı ile Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu (GZÖT) diğer adıyla Gözler Testi kullanılmıştır. Gözlerden Zihin Okuma Testi, bireylerdeki zihin kuramı becerilerini ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Toplamda 28 maddeden oluşan bu ölçekten en fazla 28 puan alınabilmektedir. Puanlar yükseldikçe bireyin zihin kuramı becerilerinin de geliştiği belirtilmektedir (Girli, 2014). Gözler Testinin güvenilirlik araştırması gerçekleştirildiğinde, Cronbach Alfa katsayısının .289 olduğu belirlenmiştir. Buna göre, Gözler Testinin araştırmanın örnekleminde güvenilirlik açısından tatmin edici sonuçlar vermediği söylenebilmektedir.

C. Ölçek Puanları ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu araştırmada, ölçek puanları ve alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda CP19-S_Toplam ölçek puanı ve CP19-S_Psikolojik, CP19-S_Somatik, CP19-S_Sosyal, CP19-S_Ekonomik alt ölçek puanları; GZÖT_Toplam ölçek puanı; TAFIC_Toplam ölçek puanı ile TAFIC_Negatif_Durum, TAFIC_Pozitif_Durum, TAFIC_Kendilik ve TAFIC_Zarardan_Kaçınma alt ölçek puanları arasındaki ilişki incelenmiştir (Çizelge 6).

Çizelge 6. Ölçekler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Pearson Korrelasyon Analizi ile İncelenmesi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
CP19-S_Psikolojik	1	.549**	.796**	.490**	.872**	.012	.180**	.041	.148**	.036	.137**
CP19-S_Somatik		1	.666**	.760**	.838**	.008	.231**	.044	.198**	.029	.170**
CP19-S_Sosyal			1	.620**	.916**	-.018	.208**	.029	.158**	.037	.147**
CP19-S_Ekonomik				1	.787**	.001	.265**	.062	.181**	.116**	.212**
CP19-S_Toplam					1	.001	.249**	.049	.195**	.057	.186**
GZÖT_Toplam						1	-.066	-.088*	-.040	-.081*	-.089*
TAFIC_Negatif_Durum							1	.332**	.527**	.430**	.765**
TAFIC_Pozitif_Durum								1	.344**	.615**	.721**
TAFIC_Kendilik									1	.348**	.751**
TAFIC_Zarardan_Kaçınma										1	.791**
TAFIC_Toplam											1

*Not.*CP19-S_Psikolojik: Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği-Psikolojik, CP19-S_Somatik: Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği-Somatik, CP19-S_Sosyal: Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği-Sosyal, CP19-S_Ekonomik: Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği-Ekonomik, CP19-S_Toplam: Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği Toplam Ölçek Puanı, GZÖT_Toplam: Gözlerden Zihin Okuma Testi Toplam Ölçek Puanı, TAFIC_Negatif_Durum: Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu-Negatif Durum, TAFIC_Pozitif_Durum: Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu-Pozitif Durum, TAFIC_Kendilik: Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu-Kendilik, TAFIC_Zarardan_Kaçınma: : Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu- Zarardan Kaçınma, TAFIC_Toplam: : Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu Toplam Ölçek Puanı *p<.05; **p<.01

CP19-S_Psikolojik alt boyutu ile TAFIC_Negatif_Durum alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,180$); TAFIC_Kendilik alt boyutu ile

arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,148$); TAFIC_Toplam ölçek puanı ile arasında ise pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,137$) görülmektedir.

CP19-S_Somatik alt boyutu ile TAFIC_Negatif_Durum alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,231$); TAFIC_Kendilik alt boyutu ile arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,198$); TAFIC_Toplam ölçek puanı arasında ise pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,170$) görülmektedir.

CP19-S_Sosyal alt boyutu ile TAFIC_Negatif_Durum alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,208$); TAFIC_Kendilik alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,158$); TAFIC_Toplam ölçek puanı ile arasında ise pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,147$) görülmektedir.

CP19-S_Ekonomik alt boyutu ile TAFIC_Negatif_Durum alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,265$); TAFIC_Kendilik alt boyutu ile arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,181$); TAFIC_Zarardan_Kaçınma alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,116$); TAFIC_Toplam ölçek puanı ile arasında ise pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,212$) görülmektedir.

CP19-S_Toplam ölçek puanı ile TAFIC_Negatif_Durum alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,249$); TAFIC_Kendilik alt boyutu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,191$); TAFIC_Toplam ölçek puanı ile arasında ise pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($r=0,186$) görülmektedir.

GZÖT_Toplam ölçek puanı ile TAFIC_Pozitif_Durum alt boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki ($r=-0,088$); TAFIC_Zarardan_Kaçınma alt boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki ($r=-0,081$); TAFIC_Toplam ölçek puanı ile arasında ise negatif yönlü zayıf bir ilişki ($r=-0,089$) olduğu gözlemlenmiştir. Bahsedilen değişkenler arasındaki ilişkilerin korelasyon katsayısının 0 ile 0.3 arasında yer alması sebebiyle bu değişkenler arasındaki ilişki gücü zayıf olarak nitelendirilmiştir (Gürbüz ve Şahin, 2018).

D. Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesi

Bu bölümde, araştırmada kullanılmış olan Koronavirüs-19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği, Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu (GZÖT_ÇF) ve Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu (TAFIC) puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir değişim olup olmadığı incelenecektir. Bu kapsamda, katılımcılardan elde edilen

ölçek puanları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki Bağımsız Örneklem T Testi analizi ile gerçekleştirilmiştir (Çizelge 7).

Çizelge 7. Cinsiyetler Arası Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırması

	Gruplar	N	μ	SS	T	P
CP19-S_Psikolojik	Kadın	412	20.8	6.17	4.940	.01*
	Erkek	220	17.41	7.02		
CP19-S_Somatik	Kadın	412	9.93	4.60	2.544	.011*
	Erkek	220	8.94	4.72		
CP19-S_Sosyal	Kadın	412	14.48	5.26	3.174	.002*
	Erkek	220	13.07	5.45		
CP19-S_Ekonomik	Kadın	412	8.27	3.48	2.492	.013*
	Erkek	220	7.53	3.80		
CP19-S_Toplam	Kadın	412	52.76	16.44	4.048	.01*
	Erkek	220	46.95	18.56		
GZÖT_ÇF_Toplam	Kadın	412	20.97	2.45	2.903	.004*
	Erkek	220	20.37	2.53		
TAFIC_Negatif_Durum	Kadın	412	0.85	1.31	2.728	.007*
	Erkek	220	0.57	1.12		
TAFIC_Pozitif_Durum	Kadın	412	0.74	0.99	1.136	.256
	Erkek	220	0.65	1.02		
TAFIC_Kendilik	Kadın	412	1.36	1.37	3.866	.01*
	Erkek	220	0.93	1.26		
TAFIC_Zarardan_Kaçınma	Kadın	412	0.75	1.28	-0.970	.332
	Erkek	220	0.85	1.47		
TAFIC_Toplam	Kadın	412	3.69	3.70	2.234	.026*
	Erkek	220	3.00	3.84		

*p<.05

Çizelge incelendiğinde, CP19-S_Psikolojik alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (t=4.940, p<.05). Hesaplanan etki değeri ise (d=0.51), farkın orta olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda ‘Cohen d’ değerinin 0.2’den küçük olması etki büyüklüğünün zayıf

olmasına; 0.5 olması etki büyüklüğünün orta olmasına; 0.8'den büyük olması ise etki büyüklüğünün güçlü olmasına işaret etmektedir (Kılıç, 2014). Bu sonuca göre, kadınların CP19-S_Psikolojik alt boyutu puan ortalamaları ($\mu=20.08$, $SS=6.17$), erkeklerin puan ortalamalarından ($\mu=17.41$, $SS=7.02$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Buna paralel olarak CP19-S_Somatik, CP19-S_Sosyal ve CP19-S_Ekonomik alt boyut ölçek puanlarında da cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir ($t=2.544$, $t=3.174$, $t=2.492$; $d=0.21$, $d=0.26$, $d=0.20$; $p<.05$). Kadınların CP19-S_Somatik alt boyut puanı ($\mu=9.93$, $SS=4,60$), CP19-S_Sosyal alt boyut puanı ($\mu=14.48$, $SS=5,26$) ve CP19-S_Ekonomik alt boyut puanı ($\mu=8.27$, $SS=3.48$); erkeklerin CP19-S_Somatik alt boyut puanından ($\mu=8.94$, $SS=4.72$), CP19-S_Sosyal alt boyut puanından ($\mu=13.07$, $SS=5.45$) ve CP19-S_Ekonomik alt boyut puanından ($\mu=7.53$, $SS=3.80$) anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Buradan yola çıkarak, CP19-S_Toplam ölçek puanında da cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t=4.048$, $p<.05$). Hesaplanan etki değeri ise ($d=0.33$), farkın küçük olduğunu belirtmektedir.

Buna göre, kadınların CP19-S_Toplam ölçek puanı ($\mu=52.76$, $SS=46.95$); erkeklerin CP19-S_Toplam ölçek puanından ($\mu=46.95$, $SS=18.56$) anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Bunun yanı sıra, GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puanında da cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir ($t=2.903$, $p<.05$). Hesaplanan etki değeri ise ($d=0.24$), farkın küçük olduğunu belirtmektedir. Analiz edilen verilere göre, kadınların GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puan ortalamaları ($\mu=20.97$, $SS=2.53$); erkeklerin GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puan ortalamalarından ($\mu=20.37$, $SS=2.53$) istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir.

TAFIC_Negatif_Durum, TAFIC_Kendilik ve TAFIC_Toplam ölçek puan ortalamalarına bakıldığında da cinsiyete göre katılımcılardan elde edilen puanlarda anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($t=2.728$, $t=3.866$, $t=2,234$; $d=0.22$, $d=0.32$, $d=0.18$; $p<.05$).

Buna göre, kadınların TAFIC_Negatif_Durum alt boyut puan ortalaması ($\mu=0.85$, $SS=1.31$), TAFIC_Kendilik alt boyutu puan ortalaması ($\mu=1.36$,

SS=1.37) ve TAFIC_Toplam ölçek puan ortalaması ($\mu=3.69$, SS=3.70); erkeklerin TAFIC_Negatif_Durum alt boyutu puan ortalamasından ($\mu=0.57$, SS=1.12), TAFIC_Kendilik alt boyutu puan ortalamasından ($\mu=0.93$, SS=1.26) ve TAFIC_Toplam ölçek puan ortalamasından ($\mu=3.00$, SS=3.84) istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tüm bunlara ek olarak, TAFIC_Pozitif_Durum ve TAFIC_Zarardan_Kaçınma alt boyut puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı derecede bir farklılık saptanamamıştır ($p>.05$).

E. Ölçek Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmadaki alt hipotezlerden biri olan sınıf değişkeninin ölçek puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olup olmadığını incelemek amacı ile araştırmada kullanılmış olan ölçekler olan Koronavirüs-19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği, Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu (GZÖT_ÇF) ve Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu (TAFIC) puanları ile katılımcıların sınıfları arasındaki ilişki Tek Yönlü ANOVA Testi ile analiz edilmiştir (Çizelge 8).

Çizelge 8. Sınıf Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırması

	Gruplar	N	μ	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
CP19-S_Toplam	9.Sınıf	202	49.98	16.68	G. Arası	1830.236	3	610.079	2.021	.110
	10.Sınıf	210	52.06	17.62	G. İçi	189540.163	628	301.816		
	11.Sınıf	149	51.82	17.98	Toplam	191370.399	631			
	12.Sınıf	71	46.67	17.22						
	Toplam	632	50.73	17.41						
GZÖT_ÇF_Toplam	9.Sınıf	202	20.46	2.41	G. Arası	54.252	3	18.084	2.941	.033*
	10.Sınıf	210	20.85	2.67	G. İçi	3861.191	628	6.148		
	11.Sınıf	149	20.70	2.45	Toplam	3915.443	631			
	12.Sınıf	71	21.45	2.09						
	Toplam	632	20.75	2.49						
TAFIC_Toplam	9.Sınıf	202	3.27	3.60	G. Arası	49.246	3	16.415	1.164	.323
	10.Sınıf	210	3.77	4.00	G. İçi	8859.234	628	14.107		
	11.Sınıf	149	3.48	3.49	Toplam	8908.479	631			
	12.Sınıf	71	2.91	3.93						
	Toplam	632	3.45	3.75						

* $p<.05$

Çizelge incelendiğinde, GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puan ortalamasında sınıf değişkenine göre anlamlı derecede farklılıklar belirlenmiştir ($F=2.941$, $p<.05$).

Sınıflar arası ortaya çıkan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla Post Hoc (Tukey) İkili Karşılaştırmalar Analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre, GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puanlarındaki anlamlı derecedeki farklılığın 9. Sınıf öğrencileri ile 12. Sınıf öğrencileri arasında olduğu görülmüştür. Bu bilgi ışığında, GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puan ortalaması en yüksek olan grup 12.sınıf öğrencileri ($\mu=21.45$, $SS=2.10$) iken; 9.sınıf öğrencilerinin GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puan ortalamasının ($\mu=20.46$, $SS=2.41$) en düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Buna karşın, CP19-S_Toplam ve TAFIC_Toplam ölçek puan ortalamalarında ise sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir ($p>.05$).

Tüm bunlara ek olarak, sınıf değişkenin CP19-S ve TAFIC alt ölçek puan ortalamalarına etkisi incelendiğinde görülmüştür ki katılımcıların sınıflarının CP19-S ve TAFIC alt ölçek puan ortalamalarında herhangi anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($p>.05$).

F. Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılım sağlayan lise öğrencilerinin yaşları ile CP19-S_Toplam, GZÖT_ÇF_Toplam, TAFIC_Toplam ölçek puanları ortalamaları ile TAFIC ve CP19-S alt ölçek puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farka neden olup olmadığını ölçmek amacı ile Tek Yönlü ANOVA Testi uygulanmıştır (Çizelge 9).

Çizelge 9. Yaş Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırması

	Gruplar	N	μ	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
CP19-S_Toplam	15	222	51.22	16.69	G.Arası	2189.937	3	729.979	2.423	.065
	16	210	51.39	18.10	G.İçi	189180.462	628	301.243		
	17	128	51.71	17.82	Toplam	191370.399	631			
	18	72	45.56	16.23						
	Toplam	632	50.73	17.41						
GZÖT_ÇF_Toplam	15	222	20.41	2.47	G.Arası	64.961	3	21.654	3.532	.015*
	16	210	20.87	2.54	G.İçi	3850.482	628	6.131		
	17	128	20.76	2.47	Toplam	3915.443	631			
	18	72	21.47	2.26						
	Toplam	632	20.75	2.49						
TAFIC_Toplam	15	222	3.62	3.77	G.Arası	41.266	3	13.755	.974	.404
	16	210	3.46	3.87	G.İçi	8867.213	628	14.120		
	17	128	3.50	3.65	Toplam	8908.479	631			
	18	72	2.76	3.52						
	Toplam	632	3.45	3.75						

* $p < .05$

Tek yönlü ANOVA analizi sonucu incelendiğinde, GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puan ortalamalarında katılımcıların yaşlarına ilişkin anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F=3.532$, $p < .05$).

Bahsedilen farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile Post Hoc (Tukey) İkili Karşılaştırmalar Testi uygulanmıştır. Bu testten elde edilen verilere göre, 15 yaşındaki katılımcılar ($\mu= 20.41$, $SS= 2.47$) ile 18 yaşındaki katılımcıların ($\mu= 21.47$, $SS= 2.26$) GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı derecede birbirilerinden farklılaştığı gözlemlenmiştir.

Ek olarak, araştırmaya katılım sağlayan lise öğrencilerinin yaşları ile TAFIC alt ölçek puan ortalamaları arasında herhangi bir fark olup olmadığını ölçmek amacı ile Tek Yönlü ANOVA Testi uygulanmıştır (Çizelge 10).

Çizelge 10. Yaş Değişkenine Göre TAFIC Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırması

	Gruplar	N	μ	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
TAFIC_Negatif_Durum	15	222	.756	1.21	G.Arası	.092	3	.031	.019	.996
	16	210	.752	1.30	G.İçi	989.402	628	1.575		
	17	128	.765	1.20	Toplam	989.494	631			
	18	72	.722	1.30						
	Toplam	632	.753	1.25						
TAFIC_Pozitif_Durum	15	222	.774	1.03	G.Arası	9.953	3	3.318	3.356	.019*
	16	210	.742	1.05	G.İçi	620.894	628	.989		
	17	128	.726	.945	Toplam	630.847	631			
	18	72	.361	.737						
	Toplam	632	.707	.999						
TAFIC_Kendilik	15	222	1.28	1.40	G.Arası	3.657	3	1.219	.673	.569
	16	210	1.12	1.27	G.İçi	1138.189	628	1.812		
	17	128	1.25	1.33	Toplam	1141.847	631			
	18	72	1.11	1.37						
	Toplam	632	1.20	1.34						
TAFIC_Zarardan_Kaçınma	15	222	.806	1.42	G.Arası	4.195	3	1.398	.766	.514
	16	210	.842	1.37	G.İçi	1147.107	628	1.827		
	17	128	.765	1.29	Toplam	1151.302	631			
	18	72	.569	1.09						
	Toplam	632	.783	1.35						

*p<.05

Çizelge incelendiğinde, TAFIC_Pozitif_Durum alt ölçek puan ortalamasında katılımcıların yaşlarına ilişkin anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (F=3.356, p < .05).

Bahsedilen farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile Post Hoc (Tukey) İkili Karşılaştırmalar Testi uygulanmıştır. Bu testten elde edilen verilere göre, 18 yaşındaki katılımcıların ($\mu = .361$, SS= .737) alt ölçek puan ortalamasının hem 15 yaşındaki katılımcıların ($\mu = .774$, SS= 1.03) alt ölçek puan ortalamaları ile hem de 16 yaşındaki katılımcıların ($\mu = .742$, SS= 1.05)

TAFIC_Pozitif_Durum alt ölçek puan ortalamaları ile anlamlı bir farklılığa sahip olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Ek olarak, katılımcıların yaşlarının CP19-S_Toplam ölçek puanı ile CP19-S alt ölçek puan ortalamalarına; TAFIC_Toplam ölçek puanı ile TAFIC_Negatif_Durum, TAFIC_Kendilik, TAFIC_Zarardan_Kaçınma alt ölçek puan ortalamalarında anlamlı herhangi bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir.

Yukarıda bahsedilen katılımcıların demografik bilgileri arasında olan yaş, sınıf ve cinsiyet değişkenlerinin yanı sıra; katılımcıların kardeş sayılarının, ailelerinin aylık gelir düzeylerinin ve anne ile babalarının eğitim düzeylerinin CP19-S_Toplam ölçek puanı ve alt ölçek puanlarına; GZÖT_ÇF_Toplam ölçek puanına; TAFIC_Toplam ölçek puanı ve alt ölçek puanlarına etkisi de Tek Yönlü ANOVA analizi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular göstermiştir ki, katılımcıların kardeş sayılarının, ailelerinin aylık gelir düzeylerinin ve ebeveynlerinin eğitim durumlarının mevcut araştırmada kullanılan toplam ölçek ve alt ölçek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılık yaratmamaktadır ($p > .05$).

G. Koronavirüs-19 Fobi Düzeyini Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi

Bu bölümde, lise öğrencilerinin koronavirüs-19 fobi düzeylerini yordadığı düşünülen değişkenler olan düşünce eylem kaynaşması (DEK) olabirlik alt boyutu altında olan kendilik boyutu (DEK-Olabirlik-Kendilik) ile yaş değişkeni incelenecektir. Bu kapsamda, DEK-Kendilik alt boyutu ve yaş değişkeninin koronavirüs-19 fobisi üzerinde etkisini incelemek amacı ile Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma değerleri ve korelasyon katsayıları Çizelge 11’de belirtilmektedir.

Çizelge 11. Değişkenlere İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	μ	SS	1	2
TAFIC_Kendilik	1.20	1.34	-	
Yaş	16.08	1.00	-.031	-
CP19-S_Toplam	50.73	17.41	.195**	-.066

**p<.01

Araştırmada kullanılan regresyon modeli ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=13.702$; $p<.01$) (Çizelge 12).

Çizelge 12. Koronavirüs-19 Fobisini Yordayan Değişkenlerin Çoklu Regresyon Analizi

Model	Değişkenler	B	Standart Hata	β	T	P
1	Sabit	64.472	10.965		5.880	**
	TAFIC_Kendilik	2.505	.506	.193	4.954	**
	Yaş	-1.042	.678	-.060	-1.536	.125

$R^2 = .04$; Düz. $R^2 = .03$; $F = 13.702$; **p<.01

Analiz sonucu incelendiğinde, düzeltilmiş R^2 değerinin .03 olduğu gözlemlenmiştir. Bu değer göstermiştir ki koronavirüs-19 fobi düzeyinin %3'lük varyansını TAFIC_Kendilik ve yaş değişkeni açıklayabilmektedir. Fakat, Çizelge 12'deki Beta katsayısı incelendiğinde, her iki değişken de regresyon modeline eklendiğinde yalnızca TAFIC_Kendilik değişkeninin lise öğrencilerindeki koronavirüs-19 fobi düzeyini açıklamada anlamlı bir etkisinin olduğu gözlemlenmiştir ($\beta=.19$, $p<.01$). Diğer yandan, yaş değişkeninin ise lise öğrencilerindeki koronavirüs-19 fobi düzeyine anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir ($\beta=-.06$, $p>.01$).

IV. TARTIŞMA

Bu araştırmada Ankara iline bağlı ankaya ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmeye devam eden 15-17 yaş arası lise öğrencilerindeki COVID-19 fobi düzeyleri ile düşünce eylem kaynaşma seviyeleri ve gözlerden zihin okuma becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun yanı sıra, araştırmaya katılım sağlayan öğrencilere ait yaş, sınıf, cinsiyet, kardeş sayısı, aileye ait aylık gelir düzey ortalaması ve anne ile babanın eğitim durumları gibi demografik bilgilerin de araştırmanın temel değişkenleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuca göre, lise öğrencilerindeki COVID-19 fobi düzeyleri ile düşünce eylem kaynaşma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Fakat, gözlerden zihin okuma beceri düzeyi ile COVID-19 fobi düzeyi arasında herhangi anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ek olarak, düşünce eylem kaynaşmasının alt boyutları arasında olan Kendilik boyutunun lise öğrencilerindeki COVID-19 fobi düzeyini yordadığı belirlenmiştir. Tüm bu bulguların yanı sıra, lise öğrencilerinin yaşlarının ve sınıf düzeylerinin gözlerden zihin okuma beceri düzeylerinde anlamlı bir etkisinin olduğu gözlemlenirken; COVID-19 fobi düzeyleri ile düşünce eylem kaynaşması seviyelerinin kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu görölmektedir.

Literatüre bakıldığında DEK'in kaygı ile pozitif bir ilişki gösterdiği belirtilmektedir (Muris, vd., 2001). Bu kapsamda alan yazında kaygı bozuklukları ile DEK-Olabilirlik arasındaki ilişkiyi destekleyecek araştırmalara ulaşılmıştır. Bunlardan biri olan Hazlett-Stevens ve arkadaşlarının (2002), üniversite öğrencileri ile yürüttükleri araştırma sonucu göstermiştir ki kaygı bozukluğuna sahip öğrencilerin diğer öğrencilere oranla DEK-Olabilirlik seviyeleri daha yüksektir. Buna ek olarak, Thompson-Hollands ve arkadaşlarının (2013) alışmasında kaygı ve DEK-Olabilirlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Diğer bir araştırmada ise özellikle çocuklarda DEK-Olabilirlik seviyesinin Obsesif Kompulsif Bozukluğa oranla Kaygı Bozukluklarında daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Barrett ve Healy, 2003). Bahsedilen bu araştırmalara

paralel olarak, yürütülen araştırmadan elde edilen bulgular göstermiştir ki kaygı bozuklukları arasında yer alan COVID-19 fobisi ile düşünce eylem kaynaşması düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Araştırmanın diğer bir bağımsız değişkenini oluşturan zihin okuma becerisinin önemli unsurları arasında, yüz ifadelerini ve duyguları tanıyabilme kabiliyeti olduğu belirtilmektedir (Blair, 2003). Alan yazında yüz ifadeleri ve duyguları tanıyabilme ile kaygı arasındaki ilişki ile ilgili bazı araştırmalar yer almaktadır. Buna göre, DSM-5'te Kaygı Bozuklukları sınıflandırması altında olan Panik Bozukluk ve Yaygın Kaygı Bozukluğuna sahip kişilerin yüz ifadelerini ve duyguları tanıyabilmede diğer bireylere göre güçlük çektiği belirtilmektedir (Aydın, vd., 2019). Öztürk ve arkadaşları (2020), tarafından ergenlerle yürütülen başka bir araştırmada ise sosyal anksiyete bozukluğuna sahip ergenlerin diğerlerine göre zihin kuramı beceri düzeylerinde belirgin eksiklikler yaşadığı belirtilmiştir.

Fakat, mevcut araştırmada COVID-19 fobisi ile gözlerden zihin okuma becerisi arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Bunun nedeninin ise araştırmanın örnekleminin kısıtlı sayıdaki lise öğrencileri ile gerçekleştirilmiş olması ve araştırmada kullanılan ölçüm araçları ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Bu bilgiye ek olarak, mevcut araştırmada hesaplanan GZÖT_ÇF Cronbach Alfa değeri .289 bulunmuştur. Bu bilginin ise anlamlı bulunmayan sonuçlar konusunda açıklayıcı olabildiği düşünülmüştür. Ek olarak, henüz yeni tanımlanmış olan COVID-19 fobisi ile gözlerden zihin okuma becerisi alanında yapılacak yeni araştırmaların da literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Tüm bunlara ek olarak, DEK-Olabilirlik-Kendilik alt boyutunun DEK-Negatif-Durum alt boyutuna göre ergenlerde COVID-19 fobisini yordayıcı etkisinin daha güçlü olduğu gözlemlenmiştir. DEK-Olabilirlik-Kendilik alt boyutunun yanı sıra DEK-Negatif Durumun da COVID-19 fobisi ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, lise öğrencilerinin kendilerine yönelik negatif düşüncelerinin, o düşünceye ait olayın gerçekleşme olasılığını arttırdığına yönelik inançları, COVID-19 fobisine ilişkin kaygılarını da arttırdığı görülmektedir. Bu noktada, COVID-19 fobisinin bireylerde kendilerine ilişkin

enfekte olma korkusuna ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalacağına veya bulunduğu sosyal ortamdaki dışlanacağına dair olumsuz düşüncelere neden olabileceği düşünülebilmektedir. Yüksek DEK düzeyi ile ilişki olarak ise bu düşüncelerin gerçek olaylar ile eşdeğer görülmesi ergenlerdeki kaygı düzeyini yükseltebileceği öne sürülebilmektedir. Buna ek olarak, bireyin genetik olarak kaygıya yatkınlığının bulunmaması ve negatif duruma ilişkin aklından geçenlerin yalnızca düşünce olduğunun farkına varmasının bireydeki COVID-19 fobi seviyesinin artmasını engelleyebileceği düşünülmektedir.

DSM-5, kaygı bozukluklarının kadınlarda erkeklere oranla daha sık görüldüğünü belirtmektedir (APA, 2013). Buna benzer olarak Ansseau ve arkadaşları (2004), yaptıkları kesitsel araştırmada kaygı bozuklukları dahil olmak üzere depresyon, yeme bozuklukları ve somatoform bozukluk gibi psikiyatrik bozuklukların kadınlarda erkeklere oranla anlamlı derecede daha sık görüldüğünü belirtmişlerdir. Türkiye’de gerçekleştirilen diğer bir araştırma sonucunda ise Eskişehir ili içerisinde, kadınlarda görülen kaygı bozukluklarının erkeklere oranla daha fazla olduğu gözlemlenmiştir (Keskin, vd., 2013). Tüm bunlar göz önüne alındığında, araştırmamızın sonucunda bulunan kadın öğrencilerin COVID-19 fobi seviyesinin erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğuna ilişkin bulgunun literatür bilgisi ile uyumlu olduğu söylenebilmektedir.

Literatür incelendiğinde, kadınların kaygı bozukluklarına daha yatkın olmasının birkaç nedeni olduğu görülmektedir. Bu nedenler arasında ilk olarak genetik geçiş ve nörobiyolojik etmenler gösterilmektedir (Bal, vd., 2013). Bu kapsamda Jovanovic (2008), yaptığı araştırmasında kadınlardaki serotonin sisteminin erkeklere oranla bazı farklılıklar gösterdiğini gözlemleyerek, bu durumun kadınlardaki anksiyete ve depresyon bozukluklarında risk faktörü oluşturabileceğini belirtmiştir. Buna ek olarak, kadınlarda bulunan östrojen hormonu seviyesindeki dalgalanmaların da kadınlardaki kaygı bozukluklarının nedenleri arasında olduğu belirtilmiştir (Shear, 1997; Pigott, 1999).

İkinci neden olarak ise cinsiyet rollerinin kişide yarattığı baskının kadınlardaki kaygı bozukluğu riskini arttırabileceği belirtilmektedir (Bal, vd., 2013). Erken yaşta kazanılan bu cinsiyet rolleri sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde açıklanacak olursa, çocuğun erken dönemdeki öğrenme sürecini iki faktör temelinde gerçekleştirdiği bilinmektedir. Bu faktörlerden biri taklit ve

diğeri ise özdeşimdir (Bandura ve Hall, 2018). Bu kapsamda çocuk, çevresinde yer alan kadın ve erkeğe ilişkin cinsiyet rollerini gözlemleyerek, bu rollere ilişkin davranış kalıplarını taklit etmeye çalışır. Bunun sonucunda ise cinsiyet rollerine uygun davranış kalıpları kazanarak döngünün devam etmesini sağlamış olur (İmançer, 2006; Özgür, 2010). Buradan yola çıkarak, erkek cinsiyetine sıklıkla atfedilen özgüvenli davranış kalıplarının erkeklerde ortaya çıkabilecek yüksek düzeydeki COVID-19 fobisini engelleyebileceği ve bu bilginin mevcut araştırmanın sonuçlarını açıklamamıza katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın sonucunda elde edilen diğer bir bulgu ise gözlerden zihin okuma yetisinin kadın öğrencilerde erkek öğrencilere oranla daha yüksek seviyede görülmesidir. Buna paralel olarak, gözlerden zihin okuma yetisinin diğer bir deyişle zihin kuramı becerileri arasında olan empati yeteneğinin ve sosyal becerilerin, cinsiyete ilişkin farklılıklarını araştıran başka bir araştırmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Akgün ve Çetin (2018), yürüttüğü bu araştırmada üniversite öğrencileri içerisinde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla empati becerisinin ve sosyal beceriler arasında olan sözsüz iletişim becerilerinin daha yüksek seviyede olduğunu gözlemlemiştir. Buna karşılık Atalay (2019), ergenlerle yapmış olduğu araştırmasında gözlerden zihin okuma yetisi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Benzer bulguya ulaşılan başka bir araştırmada ise Yavuz ve arkadaşlarının (2018), 662 ergen ile yürüttükleri araştırma sonucu göstermiştir ki gözlerden zihin okuma yetisi ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buradan yola çıkıldığında, literatürde bu konu ile ilgili farklı bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Bulgular arasındaki bu farklılığın ise araştırmaların örneklemlerinin büyüklüğü ve demografik değişkenleri ile ilgili farklılıklarla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Rodriguez-Besteiro, vd., 2021).

Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden olan düşünce eylem kaynaşmasının cinsiyete göre farklılığı incelendiğinde, kadın öğrencilerin düşünce eylem kaynaşması puan ortalamalarının erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Fakat, geçmişte yapılan araştırmalara bakıldığında Muris ve arkadaşları (2001), ergenlerle yürüttükleri araştırmada düşünce eylem kaynaşması puan ortalamalarının kadın ve erkeklerde oldukça benzer olduğunu gözlemleyerek, anlamlı derecede bir farklılığın olmadığını belirtmişlerdir.

Bahsedilen araştırma bulgusuna benzer olarak Yavuz ve arkadaşlarının (2020), 11 ile 17 yaş aralığındaki ergenlerle yapmış oldukları araştırmasında da kadın ve erkek katılımcılar arasında düşünce eylem kaynaşması puan ortalamalarının oldukça benzer olduğu görülmüştür. Bahsedilen bu araştırma bulguları ile mevcut araştırma arasındaki farklılığın, mevcut araştırmanın COVID-19 pandemi sürecinde gerçekleştirilmesi nedeni ile ortaya çıkan dış etmenler kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak pandeminin kadınlar üzerinde erkeklere oranla daha fazla stres yaratıcı etkisinin bulunmasının (Rodriguez-Besteiro, vd., 2021), kadınlardaki DEK gelişimini de etkilemiş olabileceği ve bu durumun geçmiş araştırmalar ile mevcut araştırma bulguları arasındaki farkı açıklayabileceği düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra, COVID-19 pandemisine yönelik alınan tedbirler sonucu özellikle ergenlerin ihtiyaç duydukları sosyal desteğe olan erişim kısıtlanmaktadır. Bu kapsamda yer alan okulların geçici süreyle tatil edilmesi ve ne zaman açılacağına ilişkin yaşanan belirsizlik ise özellikle ergenlerde kaygıya yol açabilmektedir (Tang vd., 2020). Ek olarak, araştırmadan elde edilen bulgular göstermiştir ki katılımcıların yaşlarının ve buldukları sınıfların COVID-19 fobisine ilişkin anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Buradan yola çıkarak, araştırmanın alt hipotezlerinden olan lise 4. sınıf olan öğrencilerin lise 1. sınıf olan öğrencilere oranla COVID-19 fobi seviyesinin daha yüksek olması hipotezi desteklenememiştir. Bunun nedeninin ise katılımcıların yaşlarının birbirlerine yakın olması ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Buna karşın, araştırma sonucu göstermiştir ki katılımcıların yaşlarının ve buldukları sınıfların gözlerden zihin okuma beceri düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Bu bulgu ise literatürde yer alan çocuklardaki bilişsel gelişimin bir parçası olan zihin kuramı gelişimine ait bilgilerle paralellik göstermektedir (Wellman, vd., 2001; Şahin vd., 2019; Ertuğrul-Yaşar ve Karakelle, 2020).

Ek olarak, araştırmadan elde edilen sonuca bakıldığında katılım sağlayan lise öğrencilerinin; kardeş sayılarının, ailelerinin aylık ortalama gelir düzeylerinin, anne ve babalarına ait eğitim düzeylerinin COVID-19 fobi düzeyleri dahil olmak üzere düşünce eylem kaynaşması ve gözlerden zihin okuma beceri düzeyleri üzerinde herhangi anlamlı bir etkisinin bulunmadığı gözlemlenmiştir. Buna karşın Arıkan ve Tüfekçi (2020) zihin kuramı becerilerini etkileyen çeşitli

değişkenleri inceledikleri araştırma sonucunda, çocukların kardeş sayıları ile anne ve babalarına ait eğitim düzeylerinin çocukların zihin kuramı becerileri üzerinde anlamlı derecede bir etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Fakat, ailelerin aylık ortalama gelir düzeylerinin ise mevcut araştırma sonucuna benzer olarak zihin kuramı becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir. Benzer amaçla yürütülen başka bir araştırmada ise Karakelle (2012), kardeş sayısının zihin kuramı becerileri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Elde ettiği sonuca bakıldığında, kardeş sayısının yalnızca ikize sahip olan katılımcıların zihin kuramı becerileri üzerinde anlamlı derecede bir fark yarattığını belirtmiştir.

V.SONUÇ VE ÖNERİLER

2019 yılı sonunda ortaya çıkarak küresel bir salgın halini alan Koronavirüs-19 (COVID-19) salgını, tüm toplumların gerek psikolojik açıdan gerekse ekonomik ve sosyal boyutlardan olumsuz yönde etkilenmesine neden olmuştur. Bu salgının, olumsuz yönde etkilediği yaş gruplarından birisi ise ergenlerdir (Günay, 2020). Buradan yola çıkılarak, literatüre katkı sağlaması amacıyla bu araştırmada lise öğrencilerindeki Koronavirüs-19 fobi düzeyi ile düşünce eylem kaynaşması ve gözlerden zihin okuma yetisi arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuca göre; kadın öğrencilerin Koronavirüs-19 fobi düzeylerinin, düşünce eylem kaynaşması düzeylerinin ve gözlerden zihin okuma becerilerinin; erkek öğrencilerin puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgu ise araştırmanın alt hipotezlerinden olan COVID-19 fobi düzeyinin kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olması beklentisini destekler niteliktedir.

Koronavirüs-19 fobi düzeyi puanları ile sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu nedenle araştırmanın alt hipotezlerinden olan 4. Sınıf lise öğrencilerinin Koronavirüs-19 fobi düzeylerinin diğer öğrencilerin fobi düzey puanlarına oranla yüksek olması hipotezi desteklenememiştir.

Araştırmanın ana hipotezini oluşturan lise öğrencilerinde Koronavirüs-19 fobi düzeyi üzerinde etkili olduğu düşünülen gözlerden zihin okuma yetisi ile düşünce eylem kaynaşması düzeyi arasındaki ilişki analiz edildiğinde ise düşünce eylem kaynaşması düzeyleri ile koronavirüs-19 fobi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Buna karşılık, lise öğrencilerinin gözlerden zihin okuma yetisi ile koronavirüs-19 fobi düzeyi arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Buna ek olarak, özellikle düşünce eylem kaynaşmasının Olabilirlik alt boyutu altındaki Kendilik alt ölçeğinin, lise öğrencilerindeki koronavirus-19 fobi düzeyini yordamakta olduğu gözlemlenmiştir.

Tüm bunlardan yola çıkarak, bu araştırmanın ilerideki klinik müdahalelerde yapılabilecek uygulamalara da ışık tuttuğu düşünülmüştür. Bu noktada, araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde koronavirus-19 fobisi tedavisinde kişilere ait düşünce eylem kaynaşmaları ile çalışılmasının da tedaviye olumlu yönde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, okullarda çalışan psikolog ve rehberlik öğretmenlerinin de konu ile ilgili bilgilendirilmesinin, lise öğrencilerinde oluşabilecek COVID-19 salgınına ait psikolojik sorunları önlemede katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Buna ek olarak, COVID-19 fobisine ilişkin yapılan araştırmaların sayısının artmasının da literatüre fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın örneklemini Ankara ilinde öğrenim gören lise öğrencileri oluşturmasından dolayı aynı araştırmanın diğeri iller veya ülkelerde de yürütülerek daha geniş bir örnekleme tekrarlanmasının, ayrıca araştırmada kullanılan ölçek sayılarının artırılıp veri toplama sürecinde klinik görüşmelerin de eklenmesinin literatüre fayda sağlayabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra araştırmanın kesitsel nitelik taşımasından kaynaklı olarak ortaya çıkabilecek sınırlılıklar göz önünde bulundurulduğunda, ileride yapılacak araştırmaların uzunlamasına nitelikte araştırmalar olmasının bu araştırmadan elde edilen bulguları değiştirebileceği de düşünülmektedir.

VI. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ABRAMOWITZ, J. S., & BRADDOCK, A. (2008). **Psychological Treatment of Health Anxiety and Hypochondriasis: A Biopsychosocial Approach**. Göttingen: Hogrefe.

AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (2013). **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition**. Washington: American Psychiatric Publishing.

AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (1994). **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fourth Edition**. Washington: American Psychiatric Publishing.

AYLAZ, R. (2020). Salgın döneminde yaşlı ve bakımı. R. AYLAZ, & E. YILDIZ içinde, **Yeni Koronavirüs Hastalığının Toplum Üzerine Etkileri ve Hemşirelik Yaklaşımları**. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi.

BANDURA, A., & HALL, P. (2018). Albert bandura and social learning theory. S. MACBLAIN içinde, **Learning Theories for Early Years Practice** (s. 63-65). US: SAGE Publications Ltd.

CAN, A. (2014). **SPSS İLE BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİNDE NİCEL VERİ ANALİZİ**. Ankara: Pegem Akademi.

CRASKE, M. G. (2003). Chapter 9: Conclusion. M. G. Craske içinde, **Origins of Phobias and Anxiety Disorders** (s. 205-210). Kidlington, UK: Elsevier Ltd.

DOHERTY, M. (2008). **Theory of mind: How children understand others' thoughts and feelings**. New York: Psychology Press.

ELDOĞAN-EKEN, D. (2020). Korku ve Kaygı. E. İNAN, & E. YÜCEL içinde, **Psikoloji Pencerisinden Duygular: Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- FIELD, A. P., HADWIN, J. A., & LESTER, K. J. (2011). Information processing biases in child and adolescent anxiety: a developmental perspective. W. K. SILVERMAN, & A. P. FIELD içinde, **Anxiety Disorders in Children and Adolescents**. Cambridge: Cambridge University Press.
- FRAENKEL, J. R., WALLEN, N. E., & HYUN, H. H. (1993). **How to design and evaluate research in education (Vol. 7)**. New York: McGraw-hill.
- GÜNAY, U. (2020). Salgın Döneminde Gençler. R. AYLAZ, & E. YILDIZ içinde, **Yeni Koronavirüs Hastalığının Toplum Üzerine Etkileri ve Hemşirelik Yaklaşımları**. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi.
- GÜRBÜZ, S., & ŞAHİN, F. (2018). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- MURIS, P., & FIELD, A. P. (2011). The "normal" development of fear. W. K. SILVERMAN, & A. P. FIELD içinde, **Anxiety Disorders in Children and Adolescents**. Cambridge: Cambridge University Press.
- OLTMANN, T. F., & EMERY, R. E. (2012). **Abnormal psychology**. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- OLTMANN, T. F., MARTIN, M. T., NEALE, J. M., & DAVISON, G. C. (2018). **Abnormal Psikolojide Vaka Araştırmaları**. Ankara: Nobel Yayın.
- SARI, O. T. (2013). **ZİHİN KURAMI VE PRATİK UYGULAMALAR**. Ankara: Eğiten Kitap.
- SMITH, N. (2004). **Chomsky: Ideas and Ideals**. New York: Cambridge University Press.
- STARCEVIC, V., & NOYES, R. (2014). **Hypochondriasis and Health Anxiety: A Guide for Clinicians**. New York: Oxford University Press.
- WELLMAN, H. M., & LAGATTUTA, K. H. (2000). Developing understandings of mind. S. Baron-Cohen, H. Tager-Flusberg, & D. J. Cohen içinde, **Understanding other minds: Perspectives from developmental cognitive neuroscience**. USA: Oxford University Press.
- WORLD HEALTH ORGANIZATION (1993). **The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders**. Geneva: WHO.

YILMAZ, T. (2019). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabının(DSM) Son İki Baskısı Arasındaki Değişikliklerin İncelenmesi. T. YILMAZ içinde, **Psikoloj, Sosyoloji ve Coğrafya Bakış Açısından SAĞLIK**. Ankara: Berikan Yayıncılık.

MAKALELER

ABRAMOWITZ, J. S., WHITESIDE, S., LYNAM, D., & KALSY, S. (2003). Is thought-action fusion specific to obsessive-compulsive disorder?: a mediating role of negative affect. **Behaviour Research and Therapy**, *41*, 1069-1079.

AKGÜN, R., & ÇETİN, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi. **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**, *7(3)*, 103-117.

AMIN, S. (2020). The psychology of coronavirus fear: Are healthcare professionals suffering from corona-phobia. **International Journal of Healthcare Management**, *13(3)*, 249-256.

AMIRI, F. (2017). The relationship between thought action fusion with obsessive compulsive dimensions and severity in adolescents. **Indian Journal of Positive Psychology**, *4(8)*, 531-534.

ANSSEAU, M., DIERICK, M., BUNTINKX, F., CNOCKAERT, P., DE SMEDT, J., VAN DEN HAUTE, M., & VANDER MIJNSBRUGGE, D. (2004). High Prevalence of Mental Disorders in Primary Care. **Journal of Affective Disorders**(78), 49-55.

ARIKAN, Z., & TÜFEKÇİ, A. (2020). 5-6 Yaş Grubu Çocukların Zihin Kuramı Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. **Çocuk ve Gelişim Dergisi (ÇG-D)**, *3(6)*, 13-27.

ARNAEZ, S., BELLOCH, A., LOPEZ-SANTIAGO, J., & GARCIA-SORIANO, G. (2020). Illness-related intrusive thoughts and illness anxiety disorder. **Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice**.

ARORA, A., JHA, A. K., ALAT, P., & DAS, S. S. (2020). Understanding coronaphobia. **Asian Journal of Psychiatry**, *54*, 102384.

- ARPACI, İ., KARATAŞ, K., & BALOĞLU, M. (2020). The development and initial tests for the psychometric properties of the COVID-19 Phobia Scale (C19P-S). **Personality and Individual Differences**, *164*, 110108.
- AYDIN, O., BALIKÇI, K., ÇÖKMÜŞ, F. P., & ÜNAL AYDIN, P. (2019). The Evaluation of Metacognitive Beliefs and Emotion Recognition in Panic Disorder and Generalized Anxiety Disorder: Effects on Symptoms and Comparison with Healthy Control. **Nordic Journal of Psychiatry**, *73*(4-5), 293-301.
- BAILEY, R., & WELLS, A. (2016a). Is metacognition a causal moderator of the relationship between catastrophic misinterpretation and health anxiety? A prospective study. **Behaviour Research and Therapy**(*78*), 43-50.
- BAILEY, R., & WELLS, A. (2016b). The contribution of metacognitive beliefs and dysfunctional illness beliefs in predicting health anxiety: An evaluation of the metacognitive versus the cognitive models. **Clinical Psychologist**, *20*(3), 129-137.
- BAL, U., ÇAKMAK, S., & UĞUZ, Ş. (2013). Anksiyete Bozukluklarında Cinsiyete Göre Semptom Farklılıkları. **Arşiv Kaynak Tarama Dergisi**, *4*(22), 441-459.
- BARON-COHEN, S., WHEELWRIGHT, S., HILL, J., RASTE Y., & PLUMB, I. (2001). The “Reading the Mind in the Eyes” Test Revised Version: A Study with Normal Adults, and Adults with Asperger Syndrome or High-functioning Autism. **The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines**, 241-251.
- BARRETT, P. M., & HEALY, L. J. (2003). An examination of the cognitive processes involved in childhood obsessive-compulsive disorder. **Behaviour Research and Therapy**, *41*, 285-299.
- BEKAROĞLU, E., & YILMAZ, T. (2020). COVID-19 ve psikolojik etkileri: Klinik psikoloji perspektifinden bir derleme. **Nesne**, *8*(18), 573-584.
- BERLE, D., & STARCEVIC, V. (2005). Thought-action fusion: Review of the literature and future directions. **Clinical Psychology Review**, *25*, 263-284.

- BİÇER, B. K., & İLHAN, M. N. (2020). COVID-19'un Çocukların Sağlığı Üzerine Etkisi. **Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi**(Özel Sayı), 103-111.
- BİLGE, Y., & BİLGE, Y. (2020). Koronavirüs salgını ve sosyal izolasyonun psikolojik semptomlar üzerindeki etkilerinin psikolojik sağlık ve stresle baş etme tarzları açısından incelenmesi. **Klinik Psikiyatri Dergisi**, 23(Ek 1), 38-51.
- BLAIR, R. J. (2003). Facial expressions, their communicatory functions and neuro-cognitive substrates. **Philos. Trans. R. Soc. Lond. B. Biol. Sci.**, 358(1431), 561-572.
- BOZKURT, Y., ZEYBEK, Z., & AŞKIN, R. (2020). COVID-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 19(37), 304-318.
- BRUNE, M., & BRUNE-CHORS, U. (2006). Theory of mind-evolution, ontogeny, brain mechanisms and psychopathology. **Neuroscience and Biobehavioral Reviews**, 437-455.
- CAO, W., FANG, Z., HOU, G., HAN, M., XU, X., DONG, J., & ZHENG, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. **Psychiatry Research**, 287, 112934.
- CHAKRABORTY, K., & CHATTERJEE, M. (2020). Psychological impact of COVID-19 pandemic on general population in West Bengal: A cross-sectional study. **Indian Journal of Psychiatry**, 62, 266-272.
- CROCQ, M. A. (2015). A history of anxiety: from Hippocrates to DSM. **Dialogues in clinical neuroscience**, 17(3), 319.
- DECARLO, L. T. (1997). On the Meaning and Use of Kurtosis. **Psychological Methods**, 2(3), 292-307.
- DEMİR, A., & ÇİFÇİ, F. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinde Egzersizin Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. **SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 18(3), 169-179.

- DEMİRCİ, O. O., SAĞALTICI, E., & YILDIRIM, A. (2015). Özgül Fobinin Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme Yöntemi ile Tedavisi: Bir Olgu Sunumu. **Klinik Psikiyatri**, *18*, 124-129.
- ENGEL, G. L. (1977). The Need for a new Medical Model: A Challenge for Biomedicine. **Science**, *196*(4286), 129-136.
- ERDEM, R., & EGE, P. (2011). Down Sendromlu Bireylerin Zihin Kuramı Gelişimi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi**, *1*(12), 23-36.
- ERTUĞRUL-YAŞAR, Z., & KARAKELLE, S. (2020). Zihin kuramı kazanımında bireysel farkların kaynağı: Dil, çalışma belleği, yönetici işlevler ve zihin kuramının boylamsal olarak incelenmesi. **Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi**, *4*(3), 714-737.
- EVANS, D. W., HERSPERGER, C., & CAPALDI, P. A. (2011). Thought-Action Fusion in Childhood: Measurement, Development, and Association with Anxiety, Riituals and Other Compulsive-like Behaviours. **Child Psychiatry Hum Dev**, *42*, 12-23.
- FERNANDEZ, C., FERNANDEZ, R., & AMIGO, D. I. (tarih yok). Characteristics and one-year follow-up of primary care patients with health anxiety. **Primary Care and Community Psychiatry**, *10*(3), 81.
- FIORILLO, A., & GORWOOD, P. (2020). The consequences of the COVID-19 pandemic on mental health and implications for clinical practice. **European Psychiatry**, *63*(1), 1-2.
- FREDRIKSON, M., ANNAS, P., FISCHER, H., & WIK, G. (1996). Gender and age differences in the prevalence of specific fears and phobias. **Behaviour research and therapy**, *34*(1), 33-39.
- GAO, J., ZHENG, P., JIA, Y., CHEN, H., MAO, Y., CHEN, S., . . . DAI, J. (2020). Mental health problems and social media exposure during COVID-19 outbreak. **PLoS ONE**, *15*(4), e0231924.
- GİRLİ, A. (2014). Psychometric Properties of the Turkish Child and Adult Form of "Reading the Mind in the Eyes Test". **Psychology**, *5*(11), 1321-1337.

- HANSEN, K. F. (2009). Approaching doomsday: how SARS was presented in the Norwegian media. **Journal of Risk Research**, *12*(3-4), 345-360.
- HEZEL, D. M., & MCNALLY, R. J. (2014). Theory of mind impairments in social anxiety disorder. **Behavior therapy**, *45*(4), 530-540.
- HUANG, Y., & ZHAO, N. (2020). Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during COVID-19 outbreak in China: a web-based cross-sectional survey. **Psychiatry Research**, *288*, 112954.
- ÜSTÜN, Ç., & ÖZÇİFTÇİ, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Araştırması. **Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi**, *25*(Special Issue on COVID 19), 142-153.
- JIAO, W. Y., WANG, L. N., LIU, J., FANG, S. F., JIAO, F. Y., PETTOELLO-MANTOVANI, M., & SOMEKH, E. (2020). Behavioral and Emotional Disorders in Children During the COVID-19 Epidemic. **The Journal of Pediatrics**, *221*, 264-266.
- JOSHI, G., HOODA, Y., & ROY, D. (2020). Psychosocial Repercussions of COVID-19. **International Journal of Mental Health & Psychiatry**, *6*(3), 182.
- JUNGMANN, S. M., & WITTHÖFT, M. (2020). Health anxiety, cyberchondria, and coping in the current COVID-19 pandemic: Which factors are related to coronavirus anxiety? **Journal of Anxiety Disorders**, *73*, 102239.
- KARAKELLE, S. (2012). Zihin Kuramı Gelişiminde Kardeş Etkisi: İkizler, Tek Kardeşliler ve Tek Çocukların Karşılaştırılması. **Türk Psikoloji Yazıları**, *15*(29), 43-52.
- KESKİN, A., ÜNLÜOĞLU, İ., BİLGE, U., & YENİLMEZ, Ç. (2013). Ruhsal Bozuklukların Yaygınlığı, Cinsiyetlere Göre Dağılımı ve Psikiyatrik Destek Alma ile İlişkisi. **Nöropsikiyatri Arşivi**, 344-351.
- KESSLER, R. C., BERGLAND, P., DEMLER, O., JIN, R., MERIKANGAS, K., & WALTERS, E. E. (2005). Lifetime Prevalance and Age-of-Onset Distributions of DSM-IV Disorders in the National Comorbidity Survey Replication. **Archives of General Psychiatry**(62), 593-602.
- KILIÇ, S. (2013). Örnekleme yöntemleri. **Journal of Mood Disorders**, *3*(1), 44-6.

- KILIÇ, S. (2014). Etki Büyüklüğü. **Journal of Mood Disorders**, 4(1), 44-6.
- LI, W., YANG, Y., LIU, Z.-H., ZHAO, Y.-J., ZHANG, Q., ZHANG, L., . . . XIANG, Y.-T. (2020). Progression of Mental Health Services during the COVID-19 Outbreak in China. **International Journal of Biological Sciences**, 16(10), 1732-1738.
- LILLARD, A. (1999). Developing a Cultural Theory of Mind: The CIAO Approach. **Current Direction in Psychological Science**, 57-61.
- MERTENS, G., GERRITSEN, L., DUIJNDAM, S., SALEMINK, E., & ENGELHARD, I. M. (2020). Fear of the coronavirus (COVID-19): Predictors in an online study conducted in March 2020. **Journal of Anxiety Disorders**, 74, 102258.
- MURIS, P., MEESTERS, C., RASSIN, E., MERCKELBACH, H., & CAMPBELL, J. (2001). Thought-action fusion and anxiety disorders symptoms in normal adolescents. **Behaviour Research and Therapy**, 39, 843-852.
- MURIS, P., MERCKELBACH, H., DE JONG, P. J., & OLLENDICK, T. H. (2002). The etiology of specific fears and phobias in children: a critique of the non-associative account. **Behaviour Research and Therapy**(40), 185-195.
- OLLENDICK, T. H., & HORSCH, L. M. (2007). Fears in Clinic-Referred Children: Relations With Child Anxiety Sensitivity, Maternal Overcontrol, and Maternal Phobic Anxiety. **Behaviour Therapy**(38), 402-411.
- ÖZTÜRK, Y., ÖZYURT, G., TURAN, S., MUTLU, C., TUFAN, A. E., & AKAY, A. P. (2020). Association of theory of mind and empathy abilities in adolescents with social anxiety disorder. **Current Psychology**, 1-10.
- PIGOTT, T. A. (1999). Gender Differences in the Epidemiology and Treatment of Anxiety Disorders. **Journal of Clinical Psychiatry**(60), 4-15.
- PİRİ, S., & KABAKÇI, E. (2007). Düşünce-Eylem Kaynaşması, Yükleme Biçimleri, Depresif ve Obsesif-Kompulsif Belirtiler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 18(3), 197-206.
- PITTS, C. H., KLEIN-TASMAN, B. P., OSBORNE, J. W., & MERVIS, C. B. (2016). Predictors of specific phobia in children with Williams

- syndrome. **Journal of Intellectual Disability Research**, *60*(10), 1031-1042.
- PREMACK, D., & WOODRUFF, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind? **THE BEHAVIORAL AND BRAIN SCIENCES**(4), 515-526.
- RACHMAN, S., & SHAFRAN, R. (1999). Cognitive Distortions: Thought-Action Fusion. **Clinical Psychology and Psychotherapy**, 80-85.
- RASSIN, E., MERCKELBAH, H., MURIS, P., & SPAAN, V. (1999). Thought-action fusion as a casual factor in the development of intrusions. **Behaviour Research and Therapy**, *37*, 231-237.
- RODRIGUEZ-BESTEIRO, S., TORNERO-AGUILERA, J. F., FERNANDEZ-LUCAS, J., & CLEMENTE-SUAREZ, V. J. (2021). Gender Differences in the COVID-19 Pandemic Risk Perception, Psychology, and Behaviors of Spanish University Students. **International Journal of Environmental Research and Public Health**, *18*(8), 3908.
- SAKAI, R., NESTORIUC, Y., NOLIDO, N. V., & BARSKY, A. J. (2010). The Prevalence of Personality Disorders in Hyochondriasis. **The Journal of clinical psychiatry**, *71*(1), 0-0.
- SHAFRAN, R., & RACHMAN, S. (2004). Thought-action fusion: a review. **Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry**, *35*, 87-107.
- SHAFRAN, R., THORDARSON, D., & RACHMAN, S. (1996). Thought-Action Fusion in Obsessive Compulsive Disorder. **Journal of Anxiety Disorder**, *10*(5), 379-391.
- SHANTON, K., & GOLDMAN, A. (2010). Simulation Theory. **Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science**, *1*(4), 527-538.
- SHERRY, D. L., SHERRY, S. B., VINCENT, N. A., STEWART, S. H., HADJISTAVROPOULOS, H. D., DOUCETTE, S., & HARTLING, N. (2014). Anxious attachment and emotional instability interact to predict health anxiety: An extension of the interpersonal model of health anxiety. **Personality and Individual Differences**, *56*, 89-94.

- SOCKALINGAM, S., LEUNG, S. E., & CASSIN, S. E. (2020). The Impact of Coronavirus Disease 2019 on Bariatric Surgery: Redefining Psychosocial Care. **Obesity**, 6(28), 1010-1012.
- SUNGUR, M. Z. (1997). Fobik Bozukluklar. **Psikiyatri Dünyası**, 5-11.
- ŞAHBUDAK, B., & EMİROĞLU, N. İ. (2020). Çocuk ve Ergende COVID-19 Salgını ve Duygudurum Bozuklukları Birlikteliği. **Turk J Child Adolesc Ment Health**, 27(2), 59-63.
- ŞAHİN, B., BOZKURT, A., USTA, M. B., AYDIN, M., ÇOBANOĞLU, C., & KARABEKİROĞLU, K. (2019). Zihin Kuramı: Gelişimi, Nörobiyoloji, İlişkili Alanlar ve Nörogelişimsel Bozukluklar. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 24-41.
- ŞİŞMAN, S. (2012). Davranışsal İnhibisyon Sistemi / Davranışsal Aktivasyon Sistemi Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. **Psikoloji Çalışmaları Dergisi**, 2(32), 1-22.
- TANG, S., XIANG, M., CHEUNG, T., & XIANG, Y. T. (2020). Mental health and its correlates among children and adolescents during COVID-19 school closure: The importance of parent-child discussion. **Journal of affective disorders**, 279, 353-360.
- TARAKCIOĞLU, M. C., BOYSAN, M., CALISKAN, Y., DEMİREL, O. F., MEMİK, N. C., & KADAK, M. T. (2020). Psychometric properties of the Turkish version of the Thought-Action Fusion-Child Version (TAFIC). **Psychiatry and Clinical Psychopharmacology**, 30(1), 64-70.
- TAYLOR, S., THORDARSON, D. S., JANG, K. L., & ASMUNDSON, G. J. (2006). Genetic and environmental origins of health anxiety: a twin study. **World Psychiatry**, 5(1), 47-50.
- THOMPSON-HOLLANDS, J., FARCHIONE, T., & BARLOW, D. H. (2013). Thought-Action Fusion Across Anxiety Disorder Diagnoses Specificity and Treatment Effects. **The Journal of Nervous and Mental Disease**, 201(5), 407-413.
- TORUN, T. (2015). Duyguların Evrimi. **Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**(35), 79-91.

- TULL, M. T., BARBANO, A. C., SCAMALDO, K. M., RICHMOND, J. R., EDMONDS, K. A., ROSE, J. P., & GRATZ, K. L. (2020). The prospective influence of COVID-19 affective risk assessments and intolerance of uncertainty on later dimensions of health anxiety. **Journal of Anxiety Disorders**, 75, 102290.
- VAN-BORTEL, T., BASNAYAKE, F., JAMBAL, M., KOROMA, A. S., MUANA, A. T., HANN, K., . . . NELLUMS, L. B. (2016). Psychosocial effects of an Ebola outbreak at individual, community and international levels. **Bulletin of the World Health Organization**, 94(3), 210-214.
- WANG, C., PAN, R., WAN, X., TAN, Y., XU, L., HO, C. S., & HO, R. C. (2020). Immediate Psychological Responses and Associated Factors during the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among the General Population in China. **International Journal of Environmental Research and Public Health**, 17(5), 1729.
- WELLMAN, H. M., CROSS, D., & WATSON, J. (2001). Meta-Analysis of theory-of-mind development: the truth about false belief. **Child Development**, 72(3), 655-684.
- WU, J. T., LEUNG, K., & LEUNG, G. M. (2020). Nowcasting and forecasting the potential domestic and international spread of the 2019-nCoV outbreak originating in Wuhan, China: a modelling study. **The Lancet**, 10225(395), 689-697.
- YAVUZ, M., AKDENİZ, B., AKYOL, A., KURT, H. Ç., BİLGİS, C., ÇOLAK, A., . . . KADAK, M. T. (2019). Ergen yaş grubunda aleksitimi ve sürekli kaygı düzeyi ilişkisinde düşünce eylem kaynaşmasının aracı rolünün incelenmesi. **Klinik Psikiyatri Dergisi**, 326-332.
- YAVUZ, M., KIR, S., ÖZEN, E., GÜNDÜZ, M., AKDENİZ, B., & KADAK, M. T. (2018). Examination of the Associations between Digital Game Addiction, Abilities of Reading Mind in the Eyes and Alexithymia: An Adolescent Sample from Ordu Province. **Yeni Symposium**, 56(4).
- YILDIRIM, E. A., KAŞAR, M., GÜDÜK, M., ATEŞ, E., KÜÇÜKPARLAK, İ., & ÖZALMETE, E. O. (2011). Gözlerden Zihin Okuma Testi'nin Türkçe Güvenirlilik Çalışması. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 22(3), 177-186.

- YILDIZ, H. A., ÇOLAK, A., & YAVUZ, M. (2019). The Investigation of the Relationships between Somatic Symptoms, Ability of Reading Mind in the Eyes and Psychological and Behavioral Problems in Adolescents. **Aydın Toplum ve İnsan Dergisi**(2), 157-186.
- YOUNCE, J. A., & WU, K. D. (2020). Examining the relationship between religion and thought action fusion in a Protestant sample. **Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders**, 27, 100591.
- ZHOU, S.-J., ZHANG, L.-G., WANG, L.-I., GUO, Z.-C., WANG, J.-Q., CHEN, J.-C., . . . CHEN, J.-X. (2020). Prevalence and socio-demographic correlates of psychological health problems in Chinese adolescents during the outbreak of COVID-19. **European Child & Adolescent Psychiatry**, 29, 749-758.

EKLER

EK 1: Koronavirüs 19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği

EK 2: Düşünce Eylem Kaynaşması Formu Çocuk Versiyonu (TAFIC)

EK 3: Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu (GZÖT_ÇF) 6. Maddesi

EK 4: Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu Cevap Kağıdı

EK 5: Sosyodemografik Bilgi Formu

EK 6: Koronavirüs 19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği Uygulama İzni

EK 7: Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu (TAFIC) Uygulama İzni

EK 8: Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu (GZÖT_ÇF) Uygulama İzni

EK 9: İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Kurul Onayı

EK 10: Milli Eğitim Müdürlüğü Anket Araştırma İzni

EK 1: Koronavirüs 19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği

Koronavirüs 19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği*

YÖNERGE: Aşağıda, insanların koronavirüs salgınında yaşayabilecekleri problemlerle ilgili bazı cümleler yazılmıştır. Her cümleyi dikkatle, ama üzerinde çok da takılmadan okuyunuz.

Cümledeki duruma, **BU GÜN DAHİL GEÇEN HAFTA**, içinde ne kadar katıldığınızı en iyi anlatan kelimenin altındaki yuvarlağa tıklayınız. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmadan hepsini değerlendiriniz. Lütfen her madde için sadece size en iyi uyan tek seçenek belirtiniz.

Örneğin, Bugün dahil geçen hafta içinde, “koronavirüs beni kaygılandırıyor” ifadesine katılmıyorsanız, 2 numaralı yuvarlağı seçmelisiniz. Seçiminizi yuvarlağın içini karalayarak ya da herhangi bir şekilde işaretleyerek

belirtebilirsiniz. Kesinlikle Genelde Kesinlikle

Katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Katılıyorum Katılıyorum

Koronavirüs beni kaygılandırıyor. ⑤

①

②

③

④

1. Korona virüs kapma korkusu beni çok kaygılandırıyor.	①	②	③	④	⑤
2. Korona virüs sebebiyle karnıma ağrılar giriyor.	①	②	③	④	⑤
3. Öksüren insanları görünce koronavirüs şüphesiyle aşırı kaygılanıyorum.	①	②	③	④	⑤
4. Korona virüs nedeniyle yiyecek maddelerinin tükenmesinden kaygılanıyorum.	①	②	③	④	⑤
5. Ailemden birinin korona virüse yakalanma olasılığından aşırı derecede korkuyorum.	①	②	③	④	⑤
6. Korona virüs sebebiyle göğsüm ağrıyor.	①	②	③	④	⑤
7. Hapşırın insanlardan korona virüs şüphesiyle kaçarcasına uzaklaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
8. Korona virüs nedeniyle temizlik maddelerinin tükenmesinden	①	②	③	④	⑤

endişeliyim.

9. Korona virüsten ölüm haberleri beni müthiş derecede kaygılandırıyor. ① ② ③ ④ ⑤
10. Korona virüs sebebiyle elim ayağım titriyor. ① ② ③ ④ ⑤
11. Korona virüs sebebiyle, ellerimi temizlemek için aşırı zaman harcadığımı farkındayım. ① ② ③ ④ ⑤
12. Korona virüs korkusuyla gıda stokluyorum. ① ② ③ ④ ⑤
13. Korona virüsle ilgili belirsizlikler beni ciddi manada kaygılandırıyor. ① ② ③ ④ ⑤
14. Korona virüs korkusu nedeniyle uyku problemi yaşıyorum. ① ② ③ ④ ⑤
15. Korona virüse yakalanmak korkusundan sosyal ilişkilerim ciddi anlamda sekteye uğruyor. ① ② ③ ④ ⑤
16. Korona virüsten sonra, evdeki ihtiyaç malzemelerini kontrol etmezsem içim rahat etmiyor. ① ② ③ ④ ⑤
17. Korona virüsün yayılma hızı beni aşırı derecede panikletiyor. ① ② ③ ④ ⑤
18. Korona virüs beni o kadar gerginleştiriyor ki, normalde yaptığım şeyleri bile yapamıyorum. ① ② ③ ④ ⑤
19. Başkalarından korona virüs kapma korkusundan kendimi alamıyorum. ① ② ③ ④ ⑤
20. Korona virüse karşı insanların duyarsız davranmaları sebebiyle çevremdekilerle hiddetle tartışıyorum (ya da tartışmak istiyorum). ① ② ③ ④ ⑤

EK 2: Düşünce Eylem Kaynaşması Formu Çocuk Versiyonu (TAFIC)

Çocuklar için Düşünce Eylem Kaynaşması Ölçeği

		Doğru	Yanlış
1	Annem veya babamın işlerini kaybedeceğini sadece düşünmem bile buna gerçekten yol açabileceğim anlamına gelir.		
2	Kardeşlerimin yaralanacağını sadece düşünmem bile onların yaralanmalarına gerçekten sebep olur		
3	Arkadaşımın oyun alanında yaralanmayacağını sadece düşünmem onun yaralanmamasını gerçekten sağlar		
4	Arkadaşımın cezalandırılacağını sadece düşünmem bile bunu gerçekten sağlar.		
5	Annem veya babamın hasta hissedeceklerini sadece düşünmem bile onların hasta hissetmelerine gerçekten sebep olur.		
6	Arkadaşımın kampta eğleneceğini sadece düşünmem bile onun gerçekten eğlenmesine sebep olur.		
7	Salıncaktan düşeceğimi sadece düşünmem bile düşmeme gerçekten yol açar.		
8	Annem ya da babamın yeni bir işe gireceğini sadece düşünmem bile onların yeni bir işe girmesini gerçekten sağlar.		
9	Annem ya da babamın piyangoyu kazanacağını sadece düşünmem bile onların kazanmalarını gerçekten sağlar.		
10	Annemle babamın kardeşlerime güzel şeyler söylediklerini sadece düşünmem bile onların kardeşlerime güzel şeyler söylemelerini gerçekten sağlar		
11	Arkadaşımın dalga geçilmediğini sadece düşünmem bile onunla dalga geçilmemesini gerçekten sağlar.		
12	Hastalanacağımı sadece düşünmem bile hastalanmamı gerçekten sağlar.		
13	Cezalandırılacağımı sadece düşünmem bile cezalandırılmama gerçekten sebep olur.		
14	Annem veya babamın hastalanacaklarını sadece düşünmem bile onların		

	hastalanmalarına gerçekten sebep olur.		
15	Sallanan oyunculardan düşeceğimi sadece düşünmem bile düşmemi gerçekten sağlar.		
16	Annem ve babamın sağlıklı kalacaklarını sadece düşünmem bile onların sağlıklı kalmalarını gerçekten sağlar.		
17	Arkadaşımın oyun alanında yaralanmayacağını sadece düşünmem bile onun yaralanmamasını gerçekten sağlar.		
18	Kardeşimin yere düşmeyeceğini sadece düşünmem bile onun düşmemesini gerçekten sağlar.		
19	Arkadaşımın dalga geçilmediğini sadece düşünmem bile onunla dalga geçilmemesini gerçekten sağlar.		

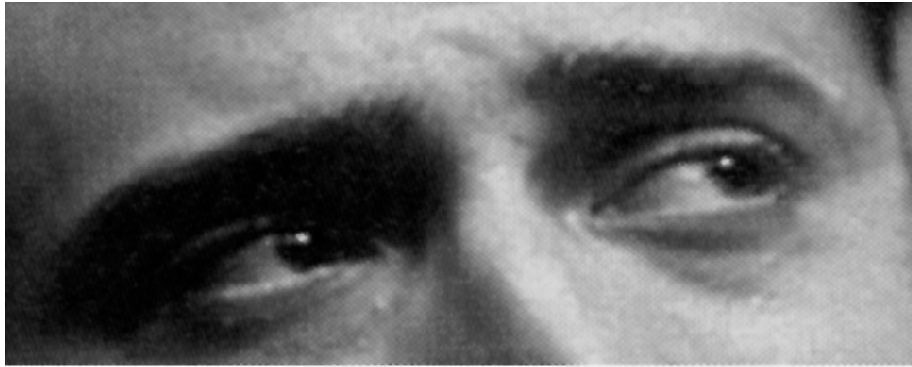
EK 3: Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu (GZÖT_ÇF) 6.

Maddesi

6

nefret ediyor

kaba

endişeli

sıkılmış

EK 4: Gözlerden Zihin Okuma Testi Çocuk Formu Cevap Kağıdı

Katılımcı no:.....

Puan:.....

Yaş:.....

Sınıf:.....

Cinsiyet: (K) (E)

Tarih:

E	A	Kıskanmış	Korkmuş	Rahatlamış	nefret ediyor
K	1	nefret ediyor	Şaşırılmış	Nazik	öfkeli
K	2	Kaba	Öfkeli	Şaşırılmış	üzgün
E	3	Arkadaşça	Üzgün	Şaşırılmış	endişeli
E	4	Rahatlamış	canı sıkkın	Şaşırılmış	heyecanlı
E	5	yaptığı şey için üzgün hissediyor	birine bir şey yaptırıyor	şaka yapıyor	rahatlamış
E	6	nefret ediyor	Kaba	Endişeli	sıkılmış
E	7	yaptığı şey için üzgün hissediyor	Sıkılmış	bir şey ilgisini çekmiş	şaka yapıyor
E	8	bir şeyi hatırlıyor	Mutlu	Arkadaşça	kızgın
K	9	rahatsız olmuş	nefret ediyor	Şaşırılmış	bir şey düşünüyor
E	10	Nazik	Utangaç	İnanmıyor	üzgün
E	11	Emrediyor	umut ediyor	Kızgın	iğrenmiş
E	12	aklı karışmış	şaka yapıyor	Üzgün	ciddi
K	13	bir şey düşünüyor	canı sıkkın	Heyecanlı	mutlu
E	14	Mutlu	bir şey düşünüyor	Heyecanlı	nazik
K	15	İnanmıyor	Arkadaşça	oynamak istiyor	rahatlamış
K	16	kararını vermiş	şaka yapıyor	Şaşırılmış	sıkılmış
K	17	Kızgın	Arkadaşça	Kaba	biraz endişeli
E	18	üzücü bir şey hakkında düşünüyor	Kızgın	Emrediyor	arkadaşça
K	19	Kızgın	hayal kuruyor	Üzgün	bir şey ilgisini

					çekmiş
E	20	Nazik	Şaşırılmış	memnun değil	heyecanlı
K	21	bir şey ilgisini çekmiş	şaka yapıyor	Rahatlamış	mutlu
K	22	Şen	Nazik	Şaşırılmış	bir şey düşünüyor
K	23	Şaşırılmış	bir şey hakkında emin	şaka yapıyor	mutlu
E	24	Ciddi	yaptığından utanmış	kafası karışmış	şaşırılmış
E	25	Utangaç	Suçlu	hayal kuruyor	endişeli
K	26	şaka yapıyor	Rahatlamış	Sinirli	pişman
E	27	yaptığından utanmış	Heyecanlı	İnanmıyor	memnun
E	28	İğrenmiş	nefret ediyor	Mutlu	sıkılmış

Açıklamalar:.....
.....

EK 5: Sosyodemografik Bilgi Formu

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

- 1) Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
- 2) Yaşınız: 15 () 16 () 17 ()
- 3) Sınıfınız:
9.Sınıf ()
10. Sınıf ()
11.Sınıf ()
12.Sınıf ()
- 4) Anne ve babanızın durumu:
() İki de hayatta ve birlikte
() İki de hayatta ve ayrı
() Sadece annem hayatta
() Sadece babam hayatta
- 5) Annenizin eğitim durumu:
() İlkokul
() Ortaokul
() Yüksekokul
() Üniversite
() Yüksek Lisans veya Doktora
- 6) Babanızın eğitim durumu:
() İlkokul
() Ortaokul
() Yüksekokul
() Üniversite
() Yüksek Lisans veya Doktora
- 7) Kaç kardeşiniz var:
() 0
() 1
() 2
() 3 ve üzeri
- 8) Ailenizin aylık gelir ortalaması ne kadardır:
() 2.500 TL ve altı
() 2.500 TL - 4.500 TL
() 4.500 TL- 6.500 TL
() 6.500 TL – 8.500 TL
() 8.500 TL ve üzeri
- 9) Ailenizde kronik ya da tıbbi bir hastalığı olan var mıdır:
() Evet
() Hayır
- 10) Geçmişte psikiyatrik tedavi ya da psikoterapi desteği aldınız mı:
() Evet
() Hayır
- 11) Ailenizde psikiyatrik tedavi ya da psikoterapi desteği alan oldu mu:
() Evet
() Hayır

EK 6: Koronavirüs 19 Fobisi (CP19-S) Ölçeği Uygulama İzni

**EK 7: Düşünce Eylem Kaynaşması Çocuk Formu (TAFIC) Uygulama
İzni**

EK 8: Gözlerden Zihin Okuma Testi ocuk Formu (GZ T_F)
Uygulama İzni

EK 9: İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.01.2021-166

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :E-88083623-020-166
Konu :Etik Onayı Hk.

Sayın Aslı ATICI

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 22.12.2020 tarihli ve 2020/11 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Alper FİDAN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BE8A3H81K* Pin Kodu : 68981

Belge Takip Adresi :
<https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/enVision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Kep Adresi : iau.yaziisleri@iau.hs03.kep.tr

Bilgi için : Tuğba SÜNNETÇİ

Unvanı : Yazı İşleri Uzmanı

Tel No : 31002

EK 10: Milli Eğitim Müdürlüğü Anket Araştırma İzni

İAÜ Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 29.01.2021-2541

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-19859129
Konu : Araştırma izni

28.01.2021

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: a) 13.01.2021 tarihli ve 960 sayılı yazınız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Aslı ATICI'nın "**Lise Öğrencilerinde COVID-19 Fobisi ile Düşünce Eylem Kaynaşması ve Gözlerden Zihin Okuma Becerisinin İncelenmesi**" konulu tezi kapsamında merkez ilçelere bağlı liselerde uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitimimin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama Araçları (31 sayfa)
Dağıtım:
Gereği:
İstanbul Aydın Üniversitesi
Bilgi:
9 Merkez İlçe MEM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (312) 306 89 30
E-Posta: istatistik06@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Emine Konuk
Unvan : Şef
İnternet Adresi: ankara.meb.gov.tr Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden Oc81-c181-3ce9-b1c6-7e42 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

ADI- SOYADI: Aslı ATICI

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans:** 2018, Çankaya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji
- **Yüksek lisans:** 2021, İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji

MESLEKİ DENEYİM:

- **Katarsis Psikolojik Danışmanlık Merkezi,** Psikolog- Şubat 2020/Mart 2020
- **Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Pediatrik Onkoloji Bölümü,** Stajyer Psikolog- Haziran 2017
- **Özel Rehabilitasyon Merkezi,** Stajyer Psikolog- Haziran 2016

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- Atıcı A., Kavak, H., Yavuz M., 2021. Lise Öğrencilerinde COVID-19 Fobisi ile Düşünce Eylem Kaynaşması ve Gözlerden Zihin Okuma Becerisinin İncelenmesi. *11. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi*, August 20-21, 2021 Ankara, Turkey.

DİĞER YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

Konferanslarda Sunulmuş Posterler:

- Karaca, Z., Atıcı, A., Öztoygur, E., Taşkaya, H. & Topcu, M. (2019). Pollyanna Karakterinin Mahler'in Ayrılma Bireyleşme Kuramına Göre İncelenmesi. *2. Uluslararası İnsan Çalışmaları Kongresi*, Ankara, Türkiye.